

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

11.05 – КМР. 1593 «С» 2022.10.31. 024 ПЗ

НУБІП України

ТЕРЕШЕНКА АРТЕМА ЮРІЙОВИЧА

2023 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Економічний факультет

УДК 657.47/.6

ПОГОДЖЕНО ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Декан економічного факультету В.о. завідувача кафедри обліку та оподаткування

Діброва А.Д.

Литвиненко В.С.

(підпис)

(підпис)

« »

2023 р.

« »

2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

«Облік та внутрішній контроль в системі управління витратами підприємства»

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування

(код і назва)

Освітня програма «Облік і аудит»

(назва)

Орієнтація освітньої програми

освітньо-професійна

Гарант освітньо-професійної програми

к.е.н., доцент

Гуренко Тамара Олексіївна

Керівник кваліфікаційної магістерської роботи

к.е.н., доцент

(науковий ступінь та вчене звання)

Виконав

Виконав

Боярова Олена Анатоліївна

(ПІБ керівника)

Терещенко Артем Юрійович

(ПІБ студент)

Київ - 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

обліку та оподаткування _____

к.е.н., проф. Гуцаленко Л. В.

«_____» _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

СТУДЕНТУ

Терещенку Артему Юрійовичу

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування

(код і назва)

Освітня програма «Облік і аудит»

(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Тема кваліфікаційної магістерської роботи «Облік та внутрішній контроль в системі управління витратами підприємства»

затверджена наказом ректора НУБіП України від «31» жовтня 2022 р. № 1593
«С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру _____

(рік, місяць, число)

Вихідні дані до кваліфікаційної магістерської роботи законодавчо-нормативна база України, наукова та періодична література, матеріали науково-практичних конференцій, інформація Інтернет видань та веб-сайтів, дані обліку та звітності досліджуваного підприємства.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Витрати як об'єкт облікового та контрольного забезпечення управління підприємством
2. Організація і методика обліку витрат
3. Внутрішній контроль в системі управління витратами підприємства

Перелік графічного матеріалу (за потреби) таблиці, рисунки

Дата видачі завдання «_____» _____ 2022 р.

Керівник кваліфікаційної
Магістерської роботи _____

Боярова Олена Анатоліївна

Завдання прийняв до виконання _____

Терещенко Артем Юрійович

НУБІП України

Реферат на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за темою «Облік та внутрішній контроль в системі управління витратами підприємства»

У кваліфікаційній магістерській роботі розкривається науковий підхід щодо економічної сутності витрат, їх класифікації, структури, обліку та внутрішнього контролю. Досліджено та проаналізовано зміст та вимоги НП(С)БО 16 «Витрати». У роботі розглянуто значення та роль витрат у сучасній економіці, зокрема в умовах пандемії «COVID – 19» та воєнного стану на прикладі НК «Експоцентр України».

Розкрито організацію, методика обліку та внутрішнього контролю витрат на матеріалах НК «Експоцентр України». Детально розглянуто необхідність класифікації витрат підприємства та різні підходи щодо їх класифікації як зарубіжними вченими, так і вітчизняними. Також досліджено трактування поняття «витрати» та «затрати» та їх розмежування. Оцінено діючу практику організації та методики внутрішнього контролю, узагальнення його результатів та надання практичних рекомендацій щодо його вдосконалення на основі даних НК «Експоцентр України».

У висновках до магістерської кваліфікаційної роботи узагальнено отримані результати оцінки фінансово-майнового стану НК «Експоцентр України» за 2020-2022 роки, та рекомендації щодо вдосконалення обліку та внутрішнього контролю витрат для прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: витрати, облік, внутрішній контроль, НП(С)БО 16 «Витрати», класифікація, методика, оцінка, управлінські рішення.

НУБІП України

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1.	6
ВИТРАТИ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКОВОГО ТА КОНТРОЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	6
1.1 Економічна сутність витрат.....	6
1.2 Класифікація та структура витрат.....	13
Висновки до розділу 1.....	18
РОЗДІЛ 2.	20
ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИТРАТ	20
2.1. Організаційно-економічна характеристика об'єкту дослідження.....	20
2.2. Облікова політика витрат та її вплив на оподаткування діяльності суб'єкта господарювання.....	27
2.3. Облікова інформація та її використання для прийняття управлінських рішень щодо удосконалення обліку витрат.....	32
2.4. Методика обліку витрат за статтями калькуляції.....	40
2.5. Використання прикладного програмного забезпечення для обліку витрат.....	44
Висновки до розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3.	51
ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА	51
3.1 Методичні прийоми внутрішнього контролю витрат.....	51
3.2 Методика внутрішньогосподарського контролю витрат.....	56
3.3 Узагальнення матеріалів внутрішнього контролю витрат для прийняття управлінських рішень.....	63
Висновки до розділу 3.....	67
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	79

НУБІП УКРАЇНИ

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогодні, серйозною проблемою є переорієнтація обліку на внутрішні потреби управління підприємством, яка не повинна суперечити чинному законодавству України і, по можливості, зберегти в собі кращі аспекти вітчизняної бухгалтерської школи. Водночас, такий підхід до обліку забезпечує великий спектр необхідних для вирішення проблем, а саме? проблем методичного, організаційного та управлінського характеру.

НУБІП УКРАЇНИ

Одним із реальних шляхів виходу нашого суспільства з кризового стану та оновлення не лише економічної, а й соціальної сфери життя, здійснюється у проведенні глибокої реформи економічного механізму. Враховуючи це, слід підкреслити, що для економіки, що вже на шляху розвитку здорових ринкових відносин, подібних до тих, що відбувається у розвинених країнах, і в яких відбуваються кардинальні зміни у формах і методах господарювання, на першому плані виступають актуальні проблеми оптимізації виробничих процесів та вдосконалення управління витратами.

НУБІП УКРАЇНИ

Облік та аудит витрат на підприємствах є ключовими стратегічними інструментами управління, результативність яких впливає на результат прийнятих управлінських рішень.

НУБІП УКРАЇНИ

Періодичною задачею під час впровадження системи управління витратами на підприємствах є розкриття сутності витрат та їх ролі в сучасній діяльності підприємства.

НУБІП УКРАЇНИ

У вивченні питань обліку та аудиту витрат значний внесок зробили вітчизняні та зарубіжні науковці такі як О. Ф. Аксененко, М. І. Баканов, П. С. Безруких, О. С. Бородкін, Р. Бернвальд, Б. І. Вадуєв, З. В. Гуцайлук, Л. В. Жижкіна, В. Б. Івашкевіч, Г. Г. Кірейцев, М. В. Кужельний, С. О. Ніколаєв, В. А. Павлов, С. С. Сатубалдін, Я. В. Соколов, В. В. Сопко, С. А. Стуков та ін. Ними зроблено вагомий внесок у розвиток теорії і практики вітчизняної системи бухгалтерського обліку, аудиту та здійснено перші спроби гармонізації національних стандартів з міжнародними на початкових етапах переходу України до міжнародних стандартів

Мета і завдання дослідження. Мета **дипломної** роботи - теоретично обґрунтувати методіку та організацію базових (нормативних) обліково-контрольних систем витрат і розробити пропозиції щодо прийняття ефективних управлінських рішень.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити наступні завдання:

1. розкрити зміст понять «витрати», та визначити особливості їх формування;
2. дослідити нормативно-правове регулювання та провести огляд спеціальної літератури з обліку та аудиту витрат;
3. розкрити методологічні засади відображення в бухгалтерському обліку витрат підприємства;
4. розглянути облікову інформацію та її використання для прийняття управлінських рішень щодо удосконалення обліку витрат;
5. розглянути організаційно-економічну характеристику НК «Експоцентр України»;
6. розкрити методичні прийоми та методіку внутрішнього контролю витрат;
7. узагальнити обліково-контрольну інформацію щодо ефективного використання витрат;
8. розробити пропозиції по удосконаленню управлінських рішень щодо практичного застосування витрат на досліджуваному підприємстві.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження **дипломної** роботи є обліково-контрольний процес формування витрат Національного комплексу «Експоцентр України».

Предмет дослідження. Предметом дослідження є організація бухгалтерського обліку витрат на досліджуваному підприємстві.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження є праці українських та зарубіжних учених з питань обліку витрат, Закони України та інші нормативно-правові акти з питань економіки, бухгалтерського обліку, оподаткування та контролю. Основні положення даної роботи та висновки

базуються на використанні та узагальненні матеріалів законодавчої бази України, даних періодичних видань, електронних ресурсів, а також первинних документів та фінансової звітності НК «Експоцентр України».

Методика дослідження. В дипломній роботі використовувались такі

методи як:

- синтезу, теоретичного узагальнення, системного підходу – використано для з'ясування економічної сутності витрат як економічної категорії та об'єкта бухгалтерського обліку, класифікації витрат;

- систематизації, гіпотез і припущення – використано для розробки рекомендацій із удосконалення обліку та аудиту витрат підприємства;

- системний підхід, метод наукової абстракції, порівняння - використано для дослідження особливостей організації та методики бухгалтерського обліку та аудиту витрат;

- графічний метод – використано для більш наочного відображення дослідження;

- монографічний метод – використано для дослідження пропозицій і розробок вітчизняних і зарубіжних вчених;

- порівняння - для зіставлення даних підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і вирішенні комплексу питань, пов'язаних із удосконаленням організації та методики обліку та контролю витрат на прикладі НК «Експоцентр України» та сучасних тенденцій її розвитку.

Публікація та апробація результатів дослідження. Результати дослідження впроваджено в господарську практику НК «Експоцентр України». За матеріалами дослідження підготовлено до публікації тези на тему: «Контроль витрат підприємства і його роль в ухваленні управлінських рішень» та «Класифікація витрат підприємств виставково-ярмаркової діяльності».

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ВИТРАТИ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКОВОГО ТА КОНТРОЛЬНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

1.1 Економічна сутність витрат

Економічна сутність витрат виникає в тому, що це грошові або ресурсні витрати, які забезпечуються при виробництві товарів, наданні послуг, підтримці підприємства або досягненні певних цілей, і які впливають на фінансовий стан та діяльність суб'єкта господарювання. Витрати відображають вартість ресурсів, які застосовуються для досягнення певних результатів, і є необхідною складовою процесу виробництва та управління підприємством [14].

Основні аспекти економічної сутності включають витрати:

1. Призначення: витрати завжди мають конкретну мету, наприклад, виробництво продукції, здійснення інвестицій, забезпечення операційної діяльності тощо;
2. Ресурси: витрати включають у себе використання різних ресурсів, а саме гроші, людська праця, матеріали, обладнання, час тощо;
3. Вартість: витрати можуть бути виміряні в грошовому еквіваленті і представлені як витрати коштів;
4. Вплив на прибутковість: витрати здійснюють значний вплив на фінансовий результат суб'єкта підприємницької діяльності. Збільшення витрат може знизити прибутковість, тоді як їх раціональне управління може сприяти збільшенню ефективності та прибутковості;
5. Управління витратами: управління витратами включає в себе процес планування, контролю та оптимізації витрат для досягнення стратегічних цілей суб'єкта господарювання;
6. Бухгалтерський облік: Витрати обліковуються у бухгалтерській звітності підприємства та мають важливе значення для аналізу фінансового стану та прийняття управлінських рішень.

Витрати завжди перебувають в центрі уваги керівництва підприємств. Це можна пояснити наступними причинами:

1. необхідність розумного використання обмежених ресурсів;
2. забезпечення збільшення прибутків через їх ефективне використання, отримання синтетичного показника, який відображає ефективність використання всіх видів ресурсів;
3. планування необхідної кількості ресурсів на одиницю виготовленої продукції та аналіз фактичних витрат з метою виявлення відхилень, порушень та причин для прийняття рішень щодо покращення технології виробництва продукції або надання послуг;
4. визначення ефективності запропонованих заходів.

Ця інформація необхідна для прийняття управлінських рішень, які базуються на економічній доцільності тих чи інших альтернатив [5, с. 169].

Розглянемо структуру законодавчих актів, зображену на рис. 1.1., розпочинаючи з Конституції України на найвищому рівні і завершуючи робочими документами установи на п'ятому рівні. У випадку конфлікту норм одного законодавчого акту з нормами іншого, перевагу надає той, який має більший ступінь важливості, тобто належить до вищого рівня структури.

Рівні законодавства у сфері регулювання бухгалтерського обліку витрат установи

1. Конституція України

2. Закони та інші підзаконні документи

3. Положення бухгалтерського обліку та інші нормативні акти (накази, інструкції та ін.) що приймаються центральними органами спеціальної компетенції (Міністерство фінансів України, Держкомстатом України та іншими відомствами)

4. Методичні рекомендації з ведення бухгалтерського обліку, що розробляються і затверджуються з врахуванням особливостей та потреб

5. Робочі документи щодо організації та ведення бухгалтерського обліку та застосування облікової політики, що приймаються власником підприємства на підставі нормативних документів, розроблених і затверджених органами

Рис. 1.1. – Структура законодавчих актів, які регулюють бухгалтерський облік витрат НК «Експоцентр Україна» [45]

Далі, розглянемо нормативну базу та законодавчі документи, які регулюють питання обліку витрат Експоцентру (табл. 1.1).

Таблиця 1.1
Нормативні акти та законодавчі документи, які регулюють витрати НК «Експоцентр Україна»

Нормативне джерело	Стислий зміст
Конституція України	Загальні положення, що регулюють діяльність і функціонування підприємства, його правові засади
Господарський кодекс України [15]	Встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності (господарювання), яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності. Відповідність господарської діяльності підприємства чинному законодавству
Податковий кодекс України [51]	Регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [25]	Визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [43]	Цим положенням визначається мета, склад і принципи складання фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів.
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [44]	Засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності. Для організації обліку операцій, пов'язаних з витратами підприємства
Інструкція «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [27]	Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств. Для організації бухгалтерського обліку.

Методологічні засади формування інформації про витрати підприємств усіх форм власності (за винятком банків і бюджетних установ) у бухгалтерському обліку і її відображення у фінансовій звітності регулюються

Национальним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [44]

Згідно з пунктом 6 НП(С)БО 16 "Витрати", витратами за звітний період вважається зменшення активів або збільшення зобов'язань, яке призводить до скорочення власного капіталу підприємства, за умови, що такі витрати можуть бути надійно оцінені [44].

У сфері управлінського обліку термін "Витрати" використовується в різних контекстах. Іншими словами, для різних ситуацій розглядаються різні види витрат. Деякі витрати враховуються при оцінці запасів та визначенні доходів, інші - для планування, складання бюджету та контролю. Треті види витрат необхідні для управлінських рішень на найближчу перспективу [68].

У літературі з обліково-економічних питань існує значна розбіжність у визначенні понять, таких як «витрати» та «затрати», «витрати на виробництво» та «собівартість продукції», і цю розбіжність зауважено як у вітчизняних, так і в іноземних дослідженнях. Ця різноманітність визначень пояснюється різними функціями, які виконують підприємства, і складністю взаємозв'язків між ними.

Отже, перехід вітчизняної системи обліку на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку потребує уточнення не лише самого розуміння цих термінів, але і змісту, який вони несуть [17].

Деякі автори не надмірно зосереджуються на цьому питанні та використовують ці терміни як синоніми, тоді як інші намагаються чітко розмежовувати ці поняття та пояснювати, в чому їх відмінність. Незважаючи на те, що вже було опубліковано кілька робіт на цю тему, до сьогодні не існує єдиного підходу до розуміння цих понять і, здається, це питання залишається досить заплутаним. Однак О. Шпикуляк запропонував один із можливих варіантів розмежування понять «витрати» та «затрати» (див. табл. 1.2.).

Таблиця 1.2.

Розмежування понять «витрати» та «затрати» згідно О. Шпикуляка

Витрати	Затрати
<ul style="list-style-type: none"> - вартісний показник; - джерело: ресурси, активи; - рівень: характеризується технологією та організацією виробничого процесу; - вплив: продуктивність виробничого процесу, конкурентоспроможність виробленої продукції; - мінімізація: модернізація техніко-технологічного обладнання та організації праці. 	<ul style="list-style-type: none"> - натурально-речовий показник; - джерело: ціна одиниці джерел та активів, вкладених у виробничий процес; - рівень: формується вартістю та ціною вхідних ресурсів (джерел); - вплив: прибутковість підприємства і цінова конкурентоспроможність виробленої продукції чи товару (наданих послуг); - мінімізація: оптимізація затрат і постачання ресурсів за відповідними цінами.

Поняття «затрати» застосовується до будь-яких витрат ресурсів, включаючи придбання активів, у той час як поняття «витрати» стосується лише витрат ресурсів, які у визначенні прибутковості (збитковості) підприємства за певний період часу відображаються у відношенні до доходів підприємства [14]. На нашу думку, витрати можуть бути виражені в трудовій, натурально-речовій і вартісній формах. Натурально-речові витрати виробничого процесу включають в себе використання ресурсів виробництва та витрати на оплату праці. Трудова форма витрат включає витрати суспільної праці, виражені необхідною та додатковою працею.

Різноманітні погляди на зміст цих понять виникають через різні підходи до розуміння економічної сутності загалом та виробничого процесу зокрема. В економічній літературі виділяються два основоположні підходи, які знайшли своє обґрунтування. Перший підхід базується на концепції трудової теорії вартості, яка передбачає взаємодію трьох основних факторів (праці людини, предметів та засобів праці) у процесі виробництва і розглядає поняття вартості, її структуру та складові частини. В цьому підході ці величини вимірюються за допомогою часу, необхідного для виробництва продукту в певних умовах організації та техніки виробництва. Другий підхід ґрунтується на ресурсному

розумінні природи господарства і визнає обмеженість всіх видів ресурсів, які використовуються в економічному житті, і можливість альтернативного використання ресурсів, що визначає сутність вартості та її складових елементів на власний спосіб.

Сучасна економічна думка стосовно природи витрат визначається головним чином неокласичним підходом, який акцентує увагу на розумінні граничних витрат. Головним аспектом в цьому варіанті теорії є розуміння витрат виробництва останньої одиниці конкретного товару.

Для більш детального аналізу сутності витрат розглянемо трактування даного поняття (табл. 1.3).

Таблиця 1.3
Підходи до визначення витрат в економічній літературі

№ п/п	Джерело	Поняття
1	В. Палій, Вандер Віл, проф. В. В. Сошко	«Витратами» є весь комплекс матеріальних та грошових ресурсів, який необхідний для створення продукту.
2	Джей К. Шим та Джоел Г. Сідел	Вважають, що витрати – це показник у грошовому вираженні кількості ресурсів, використаних для досягнення певної мети.
3	Ф.І. Без, Е. Дихтл та Швайцер	«Витрати являють собою розподілені за періодами активи, що впливають на результати господарської діяльності підприємства, а їх грошова оцінка відповідає основним вимогам до складання звітності» [22, с.73].
4	С. М. Злупко	«Витрати» – це загальноекономічне поняття, що характеризує використання різних речовин і сил природи у процесі господарювання» [22, с. 79].
5	О. Л. Трухан	«Витрати є певною вартістю, тобто вартісним, грошовим вираженням спожитих ресурсів не тільки в процесі виробництва продукції, але і в поза виробничій сфері діяльності підприємства».
6	Бланк І. А.	«Витрати – виражені у грошовій формі поточні витрати трудових, матеріальних, фінансових й інших видів ресурсів на виробництво продукції».
7	Мельник Л. Г., Карінцева О.	«Витрати – це прямі і непрямі витрати, фактичні і можливі виплати або упущена вигода, необхідні для того, щоб залучити й утримати ресурси в межах даного напрямку діяльності».
8	Кулишов В. В.	«Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу».

9	Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А.	«Витрати – це вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для здійснення ним поставленої мети».
10	Костенко Т. Д.	«Витрати – це сукупність виражених у грошовій формі витрат підприємства, пов'язаних з виробництвом продукції, наданням послуг, виконанням робіт й їхньою реалізацією».

Нормами НП(С)БО 16 «Витрати» суворо регламентуються умови визнання витрат підприємства (рис. 1.2.) [44].

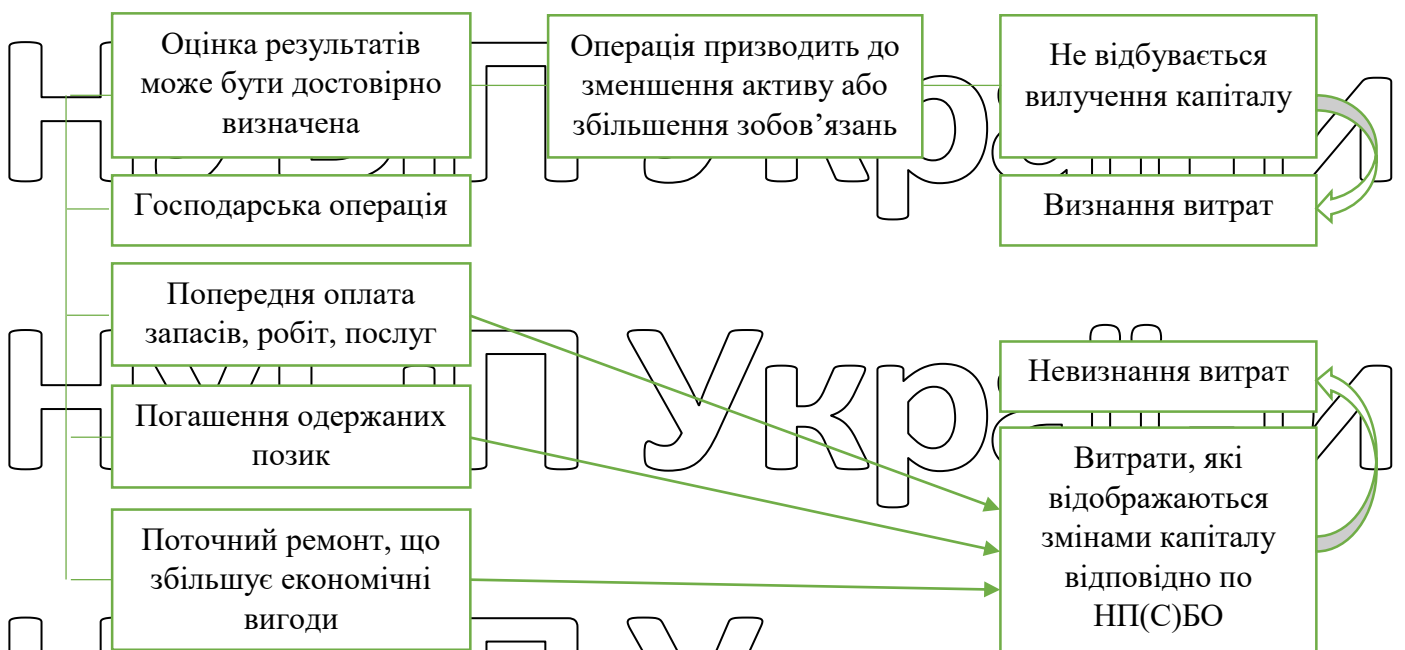

Рис. 1.2. Визнання витрат відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати»

Витрати, що належать до певного періоду, визнаються як витрати, які співпрацюють у досягненні відповідного доходу та визначаються одночасно з цим доходом. В той час як витрати, які не можуть бути безпосередньо пов'язані з доходом певного періоду, реєструються в рамках витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені [52, с. 214].

У випадку, коли актив забезпечує отримання економічних вигід протягом декількох звітних періодів, витрати виробництва визнаються через систематичний розподіл його вартості, наприклад, у формі амортизації, між відповідними звітними періодами [52, с. 215].

Згідно з бухгалтерським підходом, витрати визначаються як конкретні витрати ресурсів (факторів виробництва), які необхідні для виробництва певної кількості продукції та оцінюються на основі їх придбаних цін. У бухгалтерському та статистичному обліку витрати виражаються через собівартість продукції.

1.2 Класифікація та структура витрат

Класифікація витрат, яку використовує більшість підприємств у своїй обліковій системі, повинна відповідати завданням і цілям фінансового обліку та податкового нарахування. Запроваджена класифікація повинна стати важливою складовою системи управління витратами, а не обмежуватися лише формальною роллю у процесі ухвалення управлінських рішень [30].

Класифікація витрат є об'єктом досліджень як вітчизняних, так і іноземних вчених. На сучасному етапі особливої важливості набуває класифікація витрат за їхнім економічним змістом. Ця класифікація використовується при формуванні бюджету витрат як на рівні підприємства в цілому, так і в розрізі його окремих підрозділів. Вона допомагає визначити потребу в основних та оборотних засобах і відображає структуру витрат [36].

Однак класифікація витрат за елементами не надає можливості розрахувати собівартість певних видів продукції та встановити обсяг витрат для окремих підрозділів підприємства. Для цих цілей використовується класифікація витрат за статтею калькуляції, яка враховує місце виникнення та призначення витрат. Склад калькуляції виробничої собівартості встановлюється кожним підприємством самостійно і залежить від груп витрат, ступеня економічної однорідності, характеру виготовленої продукції (товарів) та різноманітності технологічних процесів [63].

Класифікація за статтею використовується при обліку під час складання планових та звітних розрахунків собівартості конкретних видів продукції під час звітної калькуляції. Вона дозволяє проводити контроль за цільовим

використанням коштів та виявляти можливості для зниження собівартості продукції (рис. 1.3.).

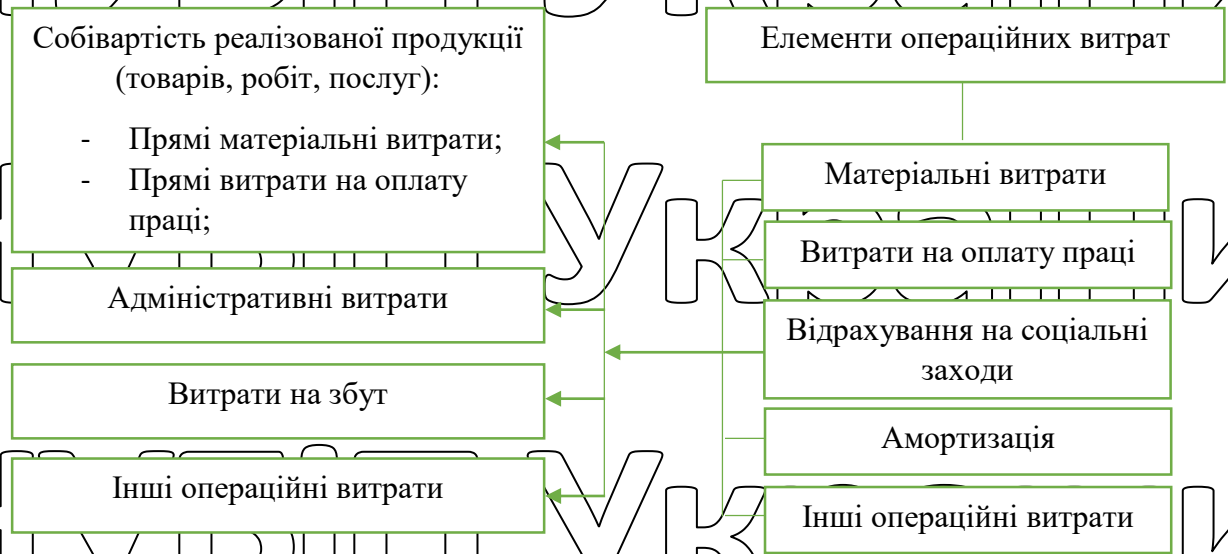

Рис. 1.3. Взаємозв'язок елементів та статей витрат

Оскільки НК «Експоцентр України» для ведення обліку витрат використовує класифікацію витрат за статтями калькуляції, більш детально розглянемо саме цю класифікацію витрат (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Характеристика витрат за статтями калькуляції згідно Наказу про облікову політику НК «Експоцентр України»

Елементи статей калькуляції	Структура витрат
Прямі матеріальні витрати	Сировина та матеріали Запасні частини, будівельні матеріали, комплектуючі вироби та купівельні напівфабрикати
	Паливо, паливо-мастильні матеріали, енергія, вода, що використовуються у виробничих потребах підприємства
	Роботи та послуги, які виконані сторонніми організаціями, а також власними структурними підрозділами підприємства
Прямі витрати на оплату праці	Зворотні відходи (віднімаються від загальної вартості матеріальних витрат)
	Основна заробітна плата працівників підприємства
Інші прямі витрати	Додаткова заробітна плата працівників (премії, надбавки)
	Відрахування на соціальні потреби (Єдиний соціальний внесок)

Продовження табл.1.4

Змінні загальновиробничі витрати	Обслуговування системи опалення, водопостачання, каналізації, електропостачання
	Витрати на транспорт
	Витрати на прибирання та вивіз сміття
	Декоративне озеленення, санітарна чистка дісу та його відновлення
	Технічний нагляд за будівлями та спорудами
Постійні розподілені загальновиробничі витрати	Обслуговування комп'ютерних систем та оргтехніки
	Інші змінні витрати
	Заробітна плата і інші виплати загальновиробничого персоналу, а також відрахування на соціальні заходи
	Витрати на опалення, освітлення, водо забезпечення, утримання, охорону виробничих приміщень та інші послуги
	Амортизація основних засобів загальновиробничого призначення
	Витрати на операційну оренду основних засобів виробничого призначення, охорону праці і техніки безпеки
	Витрати на поточний ремонт і технічне обслуговування основних засобів загальновиробничого призначення
	Інші витрати

Класифікація витрат підприємства дуже різноманітна і вона може мати як складну структуру, так і просту, в залежності від індивідуальних потреб підприємства. В табл. 1.5 наведено узагальнену класифікацію витрат за їх ознаками.

Таблиця 1.5

Класифікація витрат за ознаками	
Ознаки витрат	Види витрат
За способом перенесення вартості на продукцію	Прямі, непрямі
За впливом обсягу виробництва	Постійні, змінні
За функціями діяльності підприємства	Постачальницько-заготівельні, виробничі, комерційно-збутові, організаційно-управлінські
За економічною роллю в процесі виробництва продукції (за відношенням витрат до виробництва)	Основні, накладні (супутні)
За складом	Одноелементні, комплексні

За часом виникнення та віднесення витрат на собівартість продукції	Поточні, витрати майбутнього звітного періоду, майбутні витрати
За рівнем регулювання	Регульовані, нерегульовані
За рівнем контролю (за ступенем впливу)	Контрольовані, неконтрольовані
За рівнем ефективності (за доцільністю)	Ефективні, неефективні
За можливістю вибору можливостей	Дійсні, альтернативні
За розподілом	Маржинальні, середні
За суттєвістю	Релевантні, нерелевантні
За економічним змістом	За елементами, за статтями калькуляції

Прямі витрати – витрати, які пов'язані з конкретним продуктом, виконаною роботою, наданими послугами, чи підрозділом організації.

Непрямі витрати – витрати, які одночасно відносяться до кількох продуктів чи підрозділів.

Постійні витрати представляють собою витрати, які не змінюються у короткостроковому періоді діяльності підприємства незалежно від обсягу виробничого процесу. Серед них можна виділити витрати на збереження виробничих будівель, споруд, обладнання, адміністративних витрат, оплату управлінського персоналу, оренду плату, певні податки, страхові внески, відсотки за кредитами та інші.

Змінні витрати є витратами, які збільшуються зі зростанням обсягу виробництва (надання послуг, виконання робіт) і зменшуються при зменшенні цього обсягу.

Основні витрати пов'язані з технологічним процесом виробництва, включають в себе витрати на сировину та матеріали, паливо та енергію, витрати на оплату праці виробничих робітників.

Накладні витрати виникають у результаті організації, управління та обслуговування виробництва. Вони складаються з загальновиробничих і загальногосподарських компонентів і залежать від структури управління різними підрозділами, цехами та підприємствами.

Одноелементні витрати включають в себе лише один елемент, такий як матеріали, заробітна плата або амортизація, і не поділяються на різні компоненти незалежно від їх місця виникнення або призначення.

Комплексні витрати складаються з кількох елементів, таких як цехові та загальнозаводські витрати, включаючи заробітну плату відповідного персоналу та амортизацію будівель, а також інші одноелементні витрати.

Поточні витрати представляють собою витрати, пов'язані з виробничим процесом і реалізацією продукції в поточному періоді, які приносять прибуток негайно, але втрачають здатність генерувати прибуток у майбутньому.

Витрати майбутнього періоду - це витрати, що виникають у поточному звітному періоді, але включаються до собівартості продукції, яка буде випускатися в наступних звітних періодах. Це включає витрати на освоєння цехів та виробництво, запуск нових видів продукції на існуючих підприємствах.

Майбутні витрати - це витрати, які ще не були здійснені в даному звітному періоді, але для коректного відображення фактичної собівартості, вони мають бути включені до витрат виробничого процесу в поточному звітному періоді в планованому обсязі. Це можуть бути витрати на оплату відпусток робітників, виплату одноразової винагороди за вислугу років та інші.

Регульовані витрати представляють собою витрати, на які менеджер центру відповідальності може впливати.

Нерегульовані витрати включають в себе витрати, які не піддаються впливу менеджера центру відповідальності. Це можуть бути витрати, пов'язані з порушенням технологічної дисципліни в цеху, які контролюються начальником цеху, але не підлягають впливу менеджера на загальногосподарські витрати, оскільки це питання належить до компетенції керівників вищої ланки.

Контрольовані витрати - це витрати, на які керівник може суттєво впливати щодо їх обсягу.

Неконтрольовані витрати - це витрати, на які керівник не має можливості суттєво впливати щодо їх обсягу.

Ефективні витрати - це ті витрати, в результаті яких генеруються доходи від видів виробленої продукції, для виробництва яких були затрачені ці витрати.

Неефективні витрати відзначаються витратами, які не призводять до виробництва продукції і, відповідно, не приносять доходу.

Альтернативні витрати визначають втрати у вигодах, коли вибір одного рішення виключає можливість вибору іншого, особливо у разі обмежених ресурсів. Якщо ресурси необмежені, альтернативні витрати дорівнюють нулю.

Маржинальні витрати представляють собою додаткові витрати, які виникають під час виробничого процесу для виробництва ще однієї одиниці продукції. Ці витрати включають як змінні витрати, так і певну частину постійних витрат, лише у випадку, коли збільшення виробництва на одну одиницю впливає на рівень постійних витрат.

Середні витрати представляють валові витрати на одиницю випущеної продукції.

Релевантні витрати визначають витрати, які залежать від результату прийнятого рішення, пов'язаного з вибором одного з декількох варіантів.

Нерелевантні витрати відзначаються витратами, чия величина залишається незмінною при будь-яких варіантах рішень.

У НП(С)БО 16 "Витрати" витрати підпорядковуються класифікації з урахуванням наступних характеристик 44]:

- за видами діяльності, вони розділяються на витрати звичайної діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової) та витрати надзвичайної діяльності;

- за методом перенесення вартості на собівартість продукції вони розрізняються на прямі та непрямі витрати;

- за ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат, виділяються постійні та змінні витрати;

- за елементами витрат, вони включають матеріальні витрати та витрати на оплату праці.

Висновки до розділу 1

На підставі наших досліджень можна сформулювати такий опис витрат підприємства: Витрати підприємства - це грошовий вираз витрат, зроблених

протягом певного періоду залученими факторами виробничого процесу, необхідних для забезпечення господарської діяльності суб'єкта у сферах виробництва і реалізації.

На сьогоднішній день обліковці виконують класифікацію витрат згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку, але ця класифікація включає лише один аспект – за видом діяльності.

Надані нами групування для класифікації витрат діяльності підприємства можуть послужити основою для створення різних моделей організації обліку витрат. Ці моделі або методи організації аналітичного обліку витрат діяльності

є важливим джерелом необхідної інформації для проведення економічного аналізу, контролю та прийняття стратегічних рішень. Інформація про витрати кожного підприємства повинна відображатися в різних видах звітності, таких

як фінансова, податкова та статистична. Інформація про витрати, яка стосується комерційної таємниці, розкривається лише в межах системи управління підприємством. Оскільки організація управління витратами ґрунтується на системі їх класифікації з огляду на їхні характеристики, що сприяє глибшому розумінню структури та характеру витрат, поліпшує контроль над ними та

сприяє використанню однакових підходів до їх групування в практичній діяльності. Класифікація витрат підприємства, пов'язана, передусім, з

плануванням, обліком та оперативним контролем над рівнем витрат, має за мету знизити їх обсяг, визначити вплив на прибуток та забезпечити встановлення їх рівня.

На нашу думку, необхідна єдина загальна класифікація, яка може бути подальше уточнена на конкретному підприємстві з урахуванням його внутрішніх управлінських потреб та специфіки функціонування. Додавання нових ознак до цієї класифікації не повинно суперечити загальним принципам

науково обґрунтованої класифікації витрат діяльності. Класифікація не повинна бути відокремленою від економічних закономірностей і реальних потреб, і

важливо враховувати внутрішній досвід та особливості у вживанні класифікаційних категорій на вітчизняних підприємствах.

РОЗДІЛ 2.

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИТРАТ

2.1. Організаційно-економічна характеристика об'єкту дослідження

Об'єктом дослідження дипломної роботи є Національний комплекс «Експоцентр України», надалі – НК «Експоцентр України». НК «Експоцентр України» є державною установою, тому зареєстроване в органах державної влади 28.10.1999 року.

Національний комплекс «Експоцентр України» - єдиний в Україні державний спеціалізований виставковий садово-парковий комплекс, основним призначенням якого є здійснення масштабної виставково-ярмаркової та інформаційної діяльності, проведення культурно-мистецьких та розважальних заходів. Розпорядженням Президента України Експоцентр визначений як провідна виставкова установа держави.

Керівником установи є генеральний директор - Мушкін Євген Олександрович. Установа діє на підставі Положення. Розмір статутного капіталу складає 170 250 123,46 грн, (сто сімдесят мільйонів двісті п'ятдесят тисяч сто двадцять три грн. 46 коп.).

Загальна площа НК «Експоцентр України» становить 288,59 га, яка включає в себе понад 48 га забудованих земель, 171 га – садово-лісопаркової зони, 3,5 га – ставки та озера та інше. Наразі НК «Експоцентр України» включає в себе 180 будівель та споруд, 17 з яких мають статус пам'яток архітектури та містобудування місцевого значення. Національний комплекс «Експоцентр України» є єдиною державною виставковою установою в Україні яка діє на самоокупних госпрозрахункових засадах.

Національний комплекс «Експоцентр України» використовує лінійно-функціональну організаційну структуру, в якій завдання лінійного керівника вирішуються за допомогою спеціальних підрозділів, що створені для виконання конкретних завдань у відповідності до напрямків діяльності. Організаційно-управлінська структура НК «Експоцентр України» має наступний вигляд (рис. 2.1).

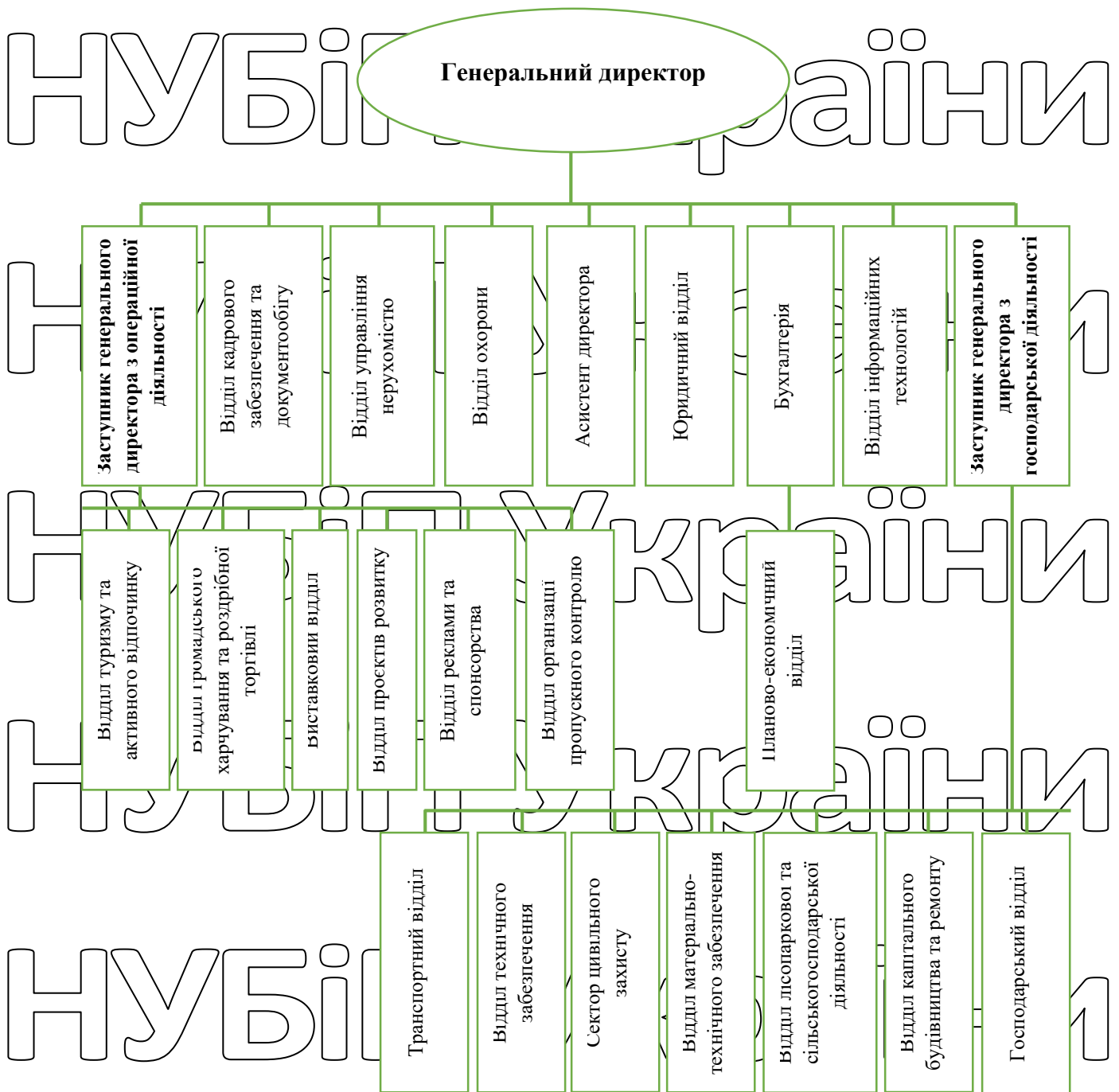

Рис 2.1 Структура підрозділів НК «Експоцентр України»

Організаційна структура Експоцентру поєднує різні сторони діяльності, регламентує внутрішні виробничі зв'язки завдяки чому досягається єдиної системи службових взаємовідносин між всіма структурними підрозділами.

Під час дослідження НК «Експоцентр України» було здійснено розрахунки щодо оцінки фінансового стану НК «Експоцентр України», які наведені в табл. 2.1

Таблиця 2.1

Оцінка фінансового-майнового стану НК «Експоцентр України»

№ з/п	Показники	Формула розрахунку показника фінансового стану	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення	Орієнтовне позитивне значення показника
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Аналіз майнового стану підприємства								
	Коефіцієнт зносу основних засобів	$\frac{\text{ф. 1 р. 1012}}{\text{ф. 1 р. 1011}}$	0,72	0,70	0,72	-	-	збільшення
1. Аналіз ліквідності товариства								
1.1.	Коефіцієнт покриття	$\frac{\text{Розділ II активу балансу (рядок 1195)}}{\text{Розділ III пасиву балансу (рядок 1695)}}$	2,29	5,80	3,77	1,48	164,63	>1
1.2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\text{Розділ II активу балансу (р.1195 - р.1100)}}{\text{розділ III пасиву балансу р.1695}}$	2,06	5,50	3,54	1,48	171,84	0,6 - 0,8
1.3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{Розділ II активу балансу (р.1160 + р.1165)}}{\text{розділ III пасиву балансу р.1695}}$	0,69	1,13	1,86	1,17	269,57	0,25 - 0,5
1.4.	Чистий оборотний капітал (тис.грн.)	$\text{Розділ II активу балансу р.1195} - \text{розділ III пасиву балансу р.1695}$	14340	44704	36904	22564	25735	збільшення
2. Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) товариства								
2.1.	Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	$\frac{\text{Розділ I пасиву балансу р. 1495}}{\text{усього по пасиву балансу р. 1900}}$	1	0,94	0,99	-0,01	99	> 0,5

Продовження табл. 2.1

2.2.	Коефіцієнт фінансування	Пасив балансу (р.1595 + р.1695 + р.1700 + р.1800) / розділ I пасиву балансу р.1495	0,005	0,07	0,0057	0,0007	114	0,5 – 1
2.3.	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	(розділ II активу балансу р.1195 – розділ III пасиву балансу р.1695) / розділ III пасиву балансу р.1695	1,29	4,8	2,77	1,48	214,73	> 0,1
2.4.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	(розділ II активу балансу р.1195 – розділ III пасиву балансу р.1695) / розділ I пасиву балансу р.1495	0,006	0,02	0,016	0,01	266,67	> 0
3. Аналіз рентабельності товариства								
3.1.	Коефіцієнт оборотності активів	форма 2 р. 2000 / ((баланс р. 1300 гр. 3 + р. 1300 гр. 4) / 2)	0,028	0,034	0,017	-0,011	60,71	Збільшення
3.2.	Коефіцієнт рентабельності активів	форма 2 р. 2350 або 2355 / ((баланс р. 1300 гр. 3 + р. 1300 гр. 4) / 2)	0,006	0,0054	0,0043	-0,0103	-66,67	> 0 збільшення
3.3.	Коефіцієнт рентабельності діяльності	форма 2 р. 2350 або 2355 / форма 2 р. 2000	0,23	0,16	-0,25	-0,48	-108,70	> 0 збільшення

Згідно проведеного дослідження, маємо наступні результати щодо оцінки фінансового стану НК «Експоцентр України»:

1.1. Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності). Даний коефіцієнт показує достатність ресурсів НК «Експоцентр України», які можуть бути в майбутньому використані для погашення його поточних зобов'язань, який становить 3,77 та порівняно з 2020 роком збільшився на 1,48. Значення даного

коефіцієнту більше норми (> 1), що свідчить про фінансову стійкість НК «Експоцентр України».

1.2. Коефіцієнт швидкої ліквідності для НК "Експоцентр України", який відображає її здатність вчасно погасити поточні зобов'язання за умови своєчасних розрахунків з дебіторами, склав 3,54. Це на 1,48 більше, ніж у 2020 році. Ця зміна свідчить про зростання платіжної здатності НК "Експоцентр України" та підвищення її фінансової стійкості.

1.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності вказує на частку короткострокових зобов'язань, яку можна покрити з грошових коштів та їх еквівалентів у вигляді ринкових цінних паперів і депозитів, тобто найбільш ліквідними активами. Згідно з даними на 31 грудня 2022 року, цей показник становить 1,86, що на 1,17 більше, ніж у 2020 році.

1.4. Чистий оборотний капітал, що свідчить про спроможність НК «Експоцентр України» сплачувати власні поточні зобов'язання та розширювати свою подальшу діяльність станом на 31.12.2022 року становить 36 904 тис. грн., що на 22 564 тис. грн. більше ніж в 2020 році.

2.1. Коефіцієнт платоспроможності вказує на частку власного капіталу НК "Експоцентр України" у відношенні до загальної суми ресурсів, які були залучені для його діяльності. Вказаний показник позитивний, оскільки станом на кінець 2022 року він склав 0,99, що на 0,01 менше, ніж у 2020 році.

2.2. Коефіцієнт фінансування, що характеризує залежність НК «Експоцентр України» від залучених засобів у 2020, 2021 та 2022 роках та дорівнює 0,005; 0,07 та 0,0057 відповідно.

2.3. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами порівняно з 2020 роком збільшився на 1,48 від 1,29 до 2,77, що свідчить про збільшення стійкості НК «Експоцентр України» в середньостроковій перспективі та про зменшення його залежності від короткострокових джерел фінансування.

2.4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу вказує на частку власного капіталу, яка використовується для фінансування поточної діяльності НК "Експоцентр України". У 2022 році цей коефіцієнт становить 0,046. Позитивне

значення цього показника свідчить про те, що у НК "Експоцентр України" є достатньо власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних активів.

3.1. Коефіцієнт оборотності активів вказує на те, наскільки ефективно використовуються ресурси, які були залучені для забезпечення виробництва. На початок 2022 року цей показник становив 0,017, що на 0,011 менше, ніж у 2020 році.

3.2. Коефіцієнт рентабельності активів відображає величину прибутку (або збитку) на одиницю активів у НК "Експоцентр України". У 2022 році цей показник склав -0,0043, що в порівнянні з 2020 роком є зменшенням на 0,0103, свідчати про те, що діяльність НК "Експоцентр України" була невисхідною.

3.3. Коефіцієнт рентабельності діяльності, який характеризує розмір прибутку (збитку) НК «Експоцентр України» на одиницю чистого доходу (збитку) становить -0,25.

На підставі проведеного аналізу показників фінансового стану НК «Експоцентр України», можна зробити висновок про його негативний фінансовий стан, адже показники рентабельності НК «Експоцентр України» є мінусовими що означає про збитковість установи, але показники платоспроможності та ліквідності хоч і менші в порівнянні з 2021 роком, але знаходяться в межах нормативних значень.

Такі показники рентабельності установи сталися внаслідок сьогоденної ситуації в країні. Оскільки, НК «Експоцентр України» основний дохід отримує з проведення ярмарково-виставкової діяльності то починаючи з 24.02.2022 року ця діяльність стала неможливою. Тільки з червня 2022 року Експоцентр відновив свою діяльність. Але навіть в такій ситуації Експоцентр продовжує працювати, розвиватись, розробляти та виконувати нові проекти хоча це і не завжди приносить прибуток. Експоцентр, як і весь український народ, вірить в шкору перемогу і саме ця впевненість дає насагу для утримання установи в належному стані та, найголовніше, будувати проекти розвитку рідного ВДНГ на недалеке майбутнє.

На основі проведеного аналізу показників фінансового стану НК «Експоцентр України» можна виконати SWOT-аналіз (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Матриця SWOT-аналізу НК «Експоцентр України»

<i>Можливості:</i>	<i>Загрози:</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Формування позитивного іміджу установи; - Збереження пам'яток архітектури; - Організація зон активного відпочинку; - Реконструкція об'єктів Експоцентру; - Втілення в життя соціальних проєктів з метою пропагування здорового способу життя. <p style="text-align: center;"><i>Сильні сторони:</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Політичні ризики, ризик зміни курсу валют; - Значна конкуренція за рахунок приватних виставкових центрів; - Прийняття законодавчих актів які могли б обмежувати розвиток діяльності Експоцентру; - Високий рівень залежності від органів управління (Державне управління справами). <p style="text-align: center;"><i>Слабкі сторони:</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> - Висококваліфіковані трудові ресурси; - Нажита роками популярність серед громади; - Можливість надання споживачу повного пакету послуг; - Цінова політика послуг, що надаються є конкурентоспроможною; - Історико-культурна цінність об'єкту; - Багатofункціональність установи. 	<ul style="list-style-type: none"> - Збитковість установи в порівнянні з минулими роками; - Недостатність власних коштів для реалізації заявленого значне збільшення витрат; - Зменшення власного капіталу підприємства; - Зовнішні фактори, які впливають на діяльність п-ва; - Високий рівень зношеності основних фондів. <p>Державна форма власності та статус «національний» унеможливило залучення приватного інвестора до реалізації заявлених проєктів.</p>

Зважаючи на результати проведеного SWOT-аналізу, що відображені в таблиці, можна з впевненістю сказати, що саме Експоцентр з допомогою державного фінансування мав би стати осередком реалізації стратегічних напрямків розвитку держави та затребуваних громадою соціальних проєктів.

Зважаючи на реалії сьогодення у вигляді умов воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки, розумієш нагальність та пріоритетність фінансувань з державного бюджету, адже реалізація заявлених Експоцентром проєктів є надто вартісною і Експоцентр не в змозі наодинці

забезпечити їх втілення в життя. Експоцентр розраховував на допомогу держави, адже дані проекти є соціальними, тобто такими, що не передбачають комерційної складової по результатах функціонування і з цієї причини нецікавими для приватних інвесторів. Окрім того, державна форма власності установи та її статус «національний» не можуть забезпечити належним чином захист інтересів приватного інвестора. Неможливим є і оформлення кредиту на дані цілі, адже процес кредитування передбачає передачу банку під заставу майна, нерухомості, землі позичальника, а все це є власністю держави, яке відчуженню та ризикам відчуження не підлягає.

Однією з основних цілей НКУ "Експоцентр України" є сприяння підвищенню рівня культурного капіталу в країні. Менеджмент НКУ "Експоцентр України" на основі власного досвіду показує, які соціальні ініціативи є важливими для підтримки суспільства і яким чином ВДНГ може надати приклади їх втілення.

На дату затвердження фінансової звітності основною проблемою для функціонування установи є продовження військової агресії РФ на територію України. Можливість продовжувати поточну діяльність в наступні 12 місяців забезпечується наявними трудовими, грошовими та матеріальними ресурсами, а також діючими договірними відносинами з замовниками, поставальниками та підрядниками.

2.2. Облікова політика витрат та її вплив на оподаткування діяльності суб'єкта господарювання

Сучасні умови господарювання надихають керівників підприємств на ефективне управління ними. Для прийняття управлінських рішень необхідна солідна інформаційна база, яка виступає фундаментом для цього процесу. Облікова інформація є ключовим компонентом інформаційного забезпечення управління, і тому важливим аспектом в управлінні підприємством є створення оптимальної облікової політики, яка забезпечить можливість повного і надійного збору та обробки облікових даних [54].

Навіть у контексті формування ринкової економіки, різних форм власності та розширення міжнародних економічних зв'язків для вітчизняних підприємців, облікова політика лишається основою для організації бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання [23].

У світлі глобальних трансформацій і економічних криз, діяльність господарських суб'єктів має на меті скорочення витрат з метою отримання максимальних прибутків та сприяння представленню надійної фінансової звітності.

Облікова політика є необхідною частиною фінансової звітності і має бути розроблена окремо для кожного підприємства в Україні відповідно до чинного законодавства. Головною її метою є забезпечення одержання достовірної інформації щодо активів та фінансового стану підприємства, результатів його діяльності, яка є корисною для всіх користувачів фінансової звітності для прийняття належних управлінських та інвестиційних рішень [69].

Наслідки прийняття облікової політики мають велике значення для внутрішньої діяльності підприємства, тому ця політика піддається уважному контролю різних зацікавлених сторін і органів. Облікова політика надає законний спосіб коригування фінансових результатів та оподаткованого прибутку [47].

Важливість правильного та ефективного вибору облікової політики полягає, насамперед, в необхідності офіційного документування цієї політики з організаційно-управлінською метою. Головне завдання цієї документації - зафіксувати складові облікової політики та забезпечити їх послідовне та точне втілення в практику всіма структурними підрозділами та виконавцями на підприємстві. Необхідність у цьому зумовлена двома основними чинниками.

По-перше, для забезпечення нормальної діяльності підприємства необхідна внутрішня організованість, а бухгалтерський облік є важливою частиною цієї організації.

По-друге, вплив облікової політики на фінансові результати підприємства настільки значущий, що вимагає узгодження з вищим керівництвом

підприємства. Важливість цього впливу випливає з можливості підприємства визначати окремі аспекти своєї облікової політики [12].

Загалом, облікова політика є важливим інструментом, який дозволяє поєднувати вплив державного регулювання з внутрішньою ініціативою підприємства в організації та проведенні бухгалтерського обліку. Крім того, важко переоцінити роль облікової політики у прийнятті економічних рішень, оскільки вона є важливим інструментом управління діяльністю підприємства.

Таким чином, облікова політика підприємства включає різноманітні аспекти, що впливають на фінансові результати: тривалість операційного циклу; способи оцінки необоротних матеріальних активів, чи то як малоцінних необоротних матеріальних активів, чи основних засобів, і методи нарахування амортизації для основних засобів; оцінка та методи амортизації для нематеріальних активів; підхід до управління запасами; методи визначення резерву для сумнівних боргів; формування резерву для покриття майбутніх витрат; правила визнання доходу, пов'язаного з наданням послуг; перелік і склад статей для розрахунку собівартості продукції (робіт, послуг).

Порівнюючи внутрішню та зарубіжну правову систему, слід відзначити, що в Україні облікова політика застосовується загально до всіх об'єктів обліку, у той час як за кордоном облікова політика стосується конкретного об'єкта обліку, і сукупність таких політик визначає облікові політики підприємства.

Облікова політика НК "Експоцентр України" спрямована на забезпечення ефективного управління фінансовою діяльністю, відповідність нормативам та стандартам, дотримання законодавства і надійність фінансової звітності.

Основною метою облікової політики НК "Експоцентр України" є створення системи обліку та фінансової звітності, яка гарантує точний, надійний, прозорий і відповідний стандартам обліку облік фінансових операцій та подій на підприємстві.

Згідно Наказу про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику НК «Експоцентр України» здійснює облік витрат наступним чином:

- за позамовним методом із застосуванням нормативного методу та калькулювання собівартості продукції при обліку витрат виставкових послуг та виробництва готової продукції;

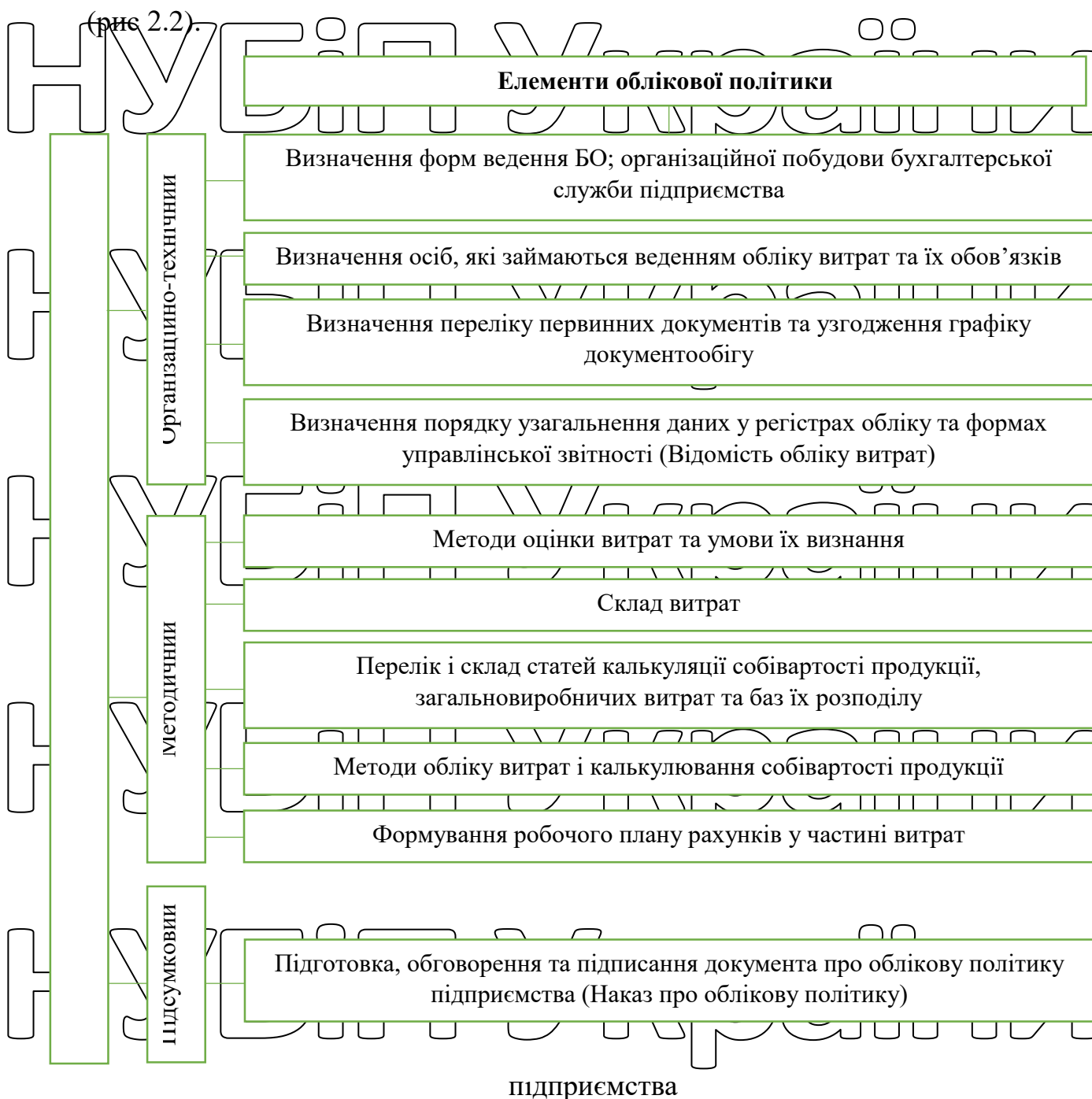
- за нормативним методом калькулювання собівартості послуг при наданні експлуатаційних послуг та послуг по зберіганню майна;

- простий метод калькулювання - у всіх інших випадках (Додаток А.1).

Для забезпечення потреб управління та оптимізації процесу підготовки документа про облікову політику, запропоновано формування його виконувати

через наступні кроки: організаційно-технічний, методичний та завершальний

(рис 2.2).

Облік витрат має свої особливості та різниці в різних сферах підприємницької діяльності, навіть при використанні однакових стандартів [61, с.295]. Тому вибір складових облікової політики підприємства під час її формування є відповідальністю підприємства, що залежить від його розміру та особливостей діяльності.

При формуванні компонентів облікової політики на методичному етапі рекомендується вказати наступні аспекти:

1. Методи оцінки витрат: з урахуванням особливостей діяльності НК "Експоцентр України", відносно витрат доцільно дотримуватися вимог НН(С)БО 16 "Витрати". Оцінка витрат здійснюється за справедливою вартістю активів, визначеною при їх вибутті або зменшенні вартості, з урахуванням відповідних нормативів та оптимальних методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції;

2. Умови визнання витрат: витратами визнається зменшення економічних вигод шляхом вибуття активів, знецінення активів, зменшення корисності та інші обставини, а також збільшення зобов'язань;

3. Перелік і структура статей калькуляції собівартості продукції, витрат на збут і загальновиробничих витрат, а також основи для їх розподілу. Витрати на збут складаються з наступних складових: витрат на пакувальні матеріали; витрат на ремонт тари; виплат за оплату праці та комісійні винагороди працівникам підрозділів, які відповідають за збут; витрат на утримання основних засобів і інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних із збутом продукції; витрат на транспортування продукції між складами підрозділів підприємства;

4. Методи обліку витрат. З урахуванням особливостей діяльності НК "Експоцентр України," належить використовувати альтернативний підхід до обліку витрат, комбінуючи позамовний метод із застосуванням елементів нормативного обліку у відношенні до надання виставкових послуг. Це гарантує отримання повної та достовірної інформації щодо витрат на різних етапах надання виставкових та експлуатаційних послуг;

5. Основні принципи створення робочого плану рахунків, зокрема в частині обліку витрат.

У завершальному етапі передбачається формування, обговорення та ухвалення документу, який стосується облікової політики підприємства.

Нормативні акти, навіть якщо вони встановлюють вимоги щодо основних аспектів облікової політики та їх конкретного застосування, не враховують конкретні особливості організаційно-технологічного характеру діяльності підприємств. Це підкреслює необхідність створення такого документу щодо

облікової політики, який допоможе забезпечити надання повної, своєчасної та надійної інформації щодо витрат.

Таким чином, під час проведення дослідження щодо ефективності формування та впровадження облікової політики підприємства в галузі обліку

витрат було виділено три взаємопов'язані елементи облікової політики: організаційно-технічний, методичний та заключний компоненти. При цьому

було розглянуто елементи облікової політики, які регулюють облікове відображення витрат підприємства.

2.3. Облікова інформація та її використання для прийняття управлінських рішень щодо удосконалення обліку витрат

Важливе значення для точного та прозорого ведення бухгалтерського обліку витрат належить обробці та оформленню первинних документів. Облік

витрат у НК "Експоцентр України" виконується відповідно до положень НП(С)БО 16 "Витрати" та відображається в бухгалтерському обліку в момент зменшення активу або збільшення зобов'язань.

Документування операцій, які стосуються витрат НК "Експоцентр України", можна розділити на чотири категорії: операції, пов'язані з витратами на працю; матеріалами для роботи; засобами для роботи; та виробництвом продукції (зокрема, витрати на сировину) відповідно до різних центрів витрат.

Усі документи, які підтверджують такі витрати, містять дані про норми витрат

або можуть бути порівняні з нормами, визначеними в інших документах для таких витрат.

Отже, належним чином скомплектовані документи є обов'язковими доказами для відображення в обліку, які підтверджують подію, пов'язану із витратами, та вказують на її дату. Ці документи свідчать про наявність події, пов'язаної з витратами, і надають можливість внести відповідні зміни в обліку.

Первинні документи, які стосуються безпосередньо витрат установи:

- Коригування записів реєстрів (імпорт проводок) - це документ, який використовується в даній установі для імпорту проводок, які стосуються заробітної плати так, як ні операції проводяться не в 1С, а у програмі ІС-ПРО.

Тобто для повної та правильної картини обліку проводки спеціально розробленим модулем імпортують в 1С.

- Акт списання товарів - це первинний документ, в якому відображається списання товарно-матеріальних цінностей, які втратили свої властивості.

- Прибуткова накладна - це первинний документ, який підтверджує факт отримання товарно-матеріальних цінностей чи послуг від однієї особи до іншої, від постачальника до покупця.

- Накладна на оприбуткування - основний документ, що підтверджує факт отримання товарів від постачальника. У цьому документі вказано, які саме товари, в якій кількості і за якою ціною надійшли на підприємство, а також містяться відомості про постачальника та одержувача. Документ приймання товару використовується для фіксації приймання товарів, контролю за їх рухом та ведення обліку на складі.

- Картка обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів (типова форма МШП-2) застосовується для реєстрації невеликих та швидко зношуваних предметів, які видані робітнику під розписку на тривалий термін використання.

Кожен робітник, що отримав такі предмети, має заповнити власноруч копію цього документа, яку видає комірник.

Купівля-продаж валюти - це документ, що відображає факт продажу валюти з видом операції Продаж валюти. Даний документ можна створити на підставі Заявки на купівлю/продаж валюти.

Первинними документами для підтвердження здійснених витрат з обліку оплати праці будуть штатний розпис, таблиць обліку використання робочого часу та розрахунково-платіжні відомості. Штатний розпис представляє собою офіційний організаційний документ, де зазначена структура організації, перелік робочих посад, кількість працівників, які займають ці посади, та розміри їх заробітних плат.

Первинним документом при нарахуванні амортизації є відомість нарахування амортизації.

При списанні рахунків витрат на фінансові результати та створенні резерву сумнівних боргів бухгалтеру необхідно скласти бухгалтерську довідку.

Як видно із розглянутого вище матеріалу, документування операцій, які підтверджують витрати, належним чином регламентовано законодавством за допомогою стандартних форм, і це дозволяє належним чином та повністю вести облік витрат, проводити поточний аналіз та запобігати перевитрачанням, а також контролювати всі аспекти діяльності Експоцентру.

Згідно з затвердженим Планом рахунків, облік витрат здійснюється на рахунках 8 класу (80-85 рахунки) та 9 класу (90-99 рахунки) [27].

Наведені рахунки містять загальну інформацію і служать основою для створення фінансової та статистичної звітності суб'єктів господарювання. Усі ці рахунки відносяться до активів, де дебетні записи відображають формування (збільшення) витрат, а кредитні записи - списання (зменшення) витрат.

Рахунки класу 8 використовуються самими підприємствами як транзитні для накопичення інформації про різновиди витрат, що виникають в процесі їх діяльності. Дебетні записи на цих рахунках фіксують витрати за їх видами, в

той час як кредитні записи відображають списання витрат за конкретними місцями виникнення і видами діяльності. Рахунки від 80 до 84 призначені для обліку витрат, що стосуються операційної діяльності. Рахунок 85 Інші

витрати" використовується для узагальнення інформації про витрати, пов'язані з інвестиційною та фінансовою діяльністю, а також з витратами, які виникають у зв'язку із запобіганням надзвичайним подіям та їх наслідкам. Рахунки 8-го класу використовуються підприємствами та організаціями, які не використовують рахунки класу 9.

Згідно з інструкцією № 291, рахунки класу 9 "Витрати діяльності" обліковуються на всіх підприємствах, за винятком суб'єктів малого підприємництва та інших організацій, які не займаються комерційною діяльністю та не ведуть рахунки класу 8 "Витрати за елементами" на власний розсуд [27].

Малі підприємства та інші організації, які не націлюються на комерційну діяльність, можуть вести облік витрат за допомогою рахунків лише класу 8 "Витрати за елементами" або за загальною схемою (включаючи рахунки класу 9 "Витрати діяльності").

На рахунках класу 9 фіксується інформація щодо витрат, пов'язаних з операційною, інвестиційною, фінансовою діяльністю та витратами на ліквідацію наслідків надзвичайних подій. В кінці звітного періоду (наприклад, місяця або кварталу), витрати з цих рахунків списуються на рахунок 79

"Фінансові результати".

Загальновиробничі витрати фіксуються на рахунок 91 "Загальновиробничі витрати". На цьому рахунку проводиться облік витрат, пов'язаних з організацією виробництва та управління різними підрозділами, такими як цехи, дільниці, відділення, бригади тощо. Сюди також включаються витрати на утримання та обслуговування машин і обладнання. Детальний облік проводиться за місцями виникнення витрат, центрами та статтями (видами).

Рахунок 90 "Собівартість реалізації" призначено для узагальнення інформації щодо собівартості реалізованої готової продукції, товарів, виконаних робіт і наданих послуг.

На підприємстві НК "Експоцентр України" є власне виробництво, яке включає вирощування різних видів рослин та заготівлю дерев для продажу.

Витрати, пов'язані з цими видами діяльності, реєструються в бухгалтерському обліку на рахунок 23 "Виробництво".

Рахунок 23 призначений для узагальнення інформації про витрати, які стосуються виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг. Для цього рахунку ведеться аналітичний облік витрат за видами виробництва, окремими статтями витрат і видами або групами продукції, яку підприємство виготовляє. На великих виробництвах аналітичний облік витрат може бути розширений до ведення обліку витрат за підрозділами підприємства, а також за центрами витрат і відповідальності.

Рахунок 92 "Адміністративні витрати" призначений для реєстрації загальноспоживчих витрат, які пов'язані з управлінням та загальною діяльністю підприємства. **Приклади по підприємству.**

Рахунок 93 "Витрати на збут" використовується для обліку витрат, пов'язаних із процесами збуту (реалізацією, продажем) продукції, товарів, виконаних робіт і наданих послуг. **Приклади по підприємству**

уже відображені на рахунках 90 "Собівартість реалізації", 91 "Загальновиробничі витрати", 92 "Адміністративні витрати" і 93 "Витрати на збут".???

A 94???

Рахунок 95 "Фінансові витрати" використовується для обліку витрат, пов'язаних із оплатою процентів та іншими фінансовими витратами, які підприємство несе у зв'язку з запозиченнями. **Приклади по підприємству**

Рахунок 97 "Інші витрати" призначений для обліку витрат, які виникають у процесі діяльності, за винятком фінансових витрат, і не пов'язані з виробництвом, реалізацією основної продукції (товарів) та послуг. **Приклади по підприємству**

Рахунок 79 "Фінансові результати" використовується для реєстрації та узагальнення інформації про фінансові результати діяльності підприємства. Підсумок рахунку списується на рахунок 44 "Нерозподілені прибутки (ненокриті збитки)" при закритті звітного періоду. **Приклади по підприємству**

Для визначення фінансових результатів діяльності на певний період формується документ "Визначення фінансових результатів". Цей документ включає проводки, які ведуть до закриття рахунків класів 7 та 9 на користь рахунку 79.

Отже, облік витрат в системі бухгалтерського обліку може бути здійснений за наступними варіантами:

- з використанням рахунків класів 8 і 9;
- з використанням тільки рахунків класу 9;
- з використанням тільки рахунків класу 8.

Оскільки НК «Експонентр Україна» фіксує свої витрати, використовуючи як рахунки класу 8 «Витрати за елементами», так і класу 9 «Витрати діяльності», давайте розглянемо сценарій обліку витрат, застосовуючи рахунки обох класів згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку.

Загальна схема обліку витрат з використанням рахунків класів 8 і 9 (рис. 2.3.):

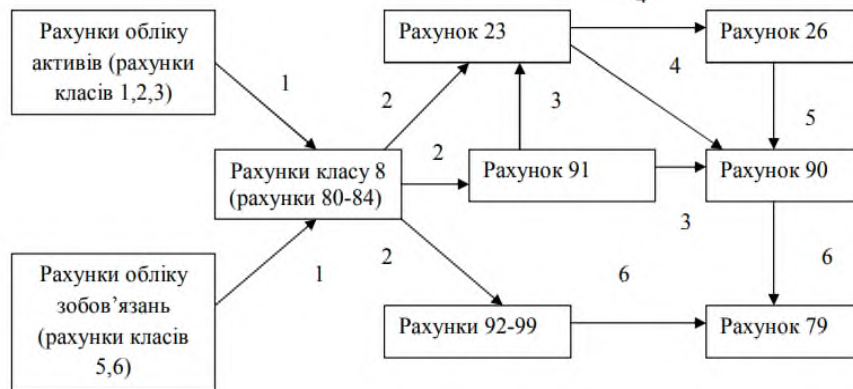

Рис. 2.3. Загальна схема обліку витрат з використанням рахунків класу 8 і

9 [64, с. 338]

1. Реєстрація витрат як зменшення активів та збільшення зобов'язань на рахунках класу 8 (рахунки 80-84),

2. Зафіксування витрат за видами діяльності та місцями виникнення шляхом їх списання з кредиту рахунків класу 8 до дебету наступним чином: прямі витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) на рахунок 23, витрати

на організацію та управління виробництвом у виробничих підрозділах на рахунку 91, інші витрати на рахунках 92-99;

3. Розрахунок та списання загально-виробничих витрат шляхом перенесення їх з кредиту рахунку 91 до дебету таким чином: змінні і постійні розподілені на рахунку 23, постійні нерозподілені на рахунку 90;

4. Обчислення фактичної собівартості виробленої продукції та її списання з кредиту рахунку 23 до дебету рахунку 26, а собівартості виконаних робіт і послуг у дебету рахунку 90;

5. Визначення фактичної собівартості реалізованої продукції та її списання з кредиту рахунку 26 до дебету рахунку 90;

6. Підрахунок витрат протягом звітного періоду (витрат діяльності) та їх списання з кредиту рахунків класу 9 до дебету рахунку 79.

НК «Експоцентр України» використовує 5 форм фінансової звітності, а саме: «Баланс», «Звіт про фінансові результати», «Звіт про рух грошових коштів», «Звіт про власний капітал», «Примітки до фінансової звітності»

Основними звітними документами НК «Експоцентр України» є бухгалтерський Баланс (Додаток А.2) та Звіт про фінансові результати (Додаток А.3). Дані документи характеризують фінансовий стан підприємства на певну

дату.

Основні кореспонденції та первинні документи з обліку витрат, які використовуються у НК «Експоцентр України» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Кореспонденція рахунків та первинні документи, які використовує

НК «Експоцентр України»

№	Зміст операції	Дт	Кт	Первинний документ
1.	Нараховано заробітну плату працівнику відділу капітального будівництва та ремонту	814 91	661 811	Коригування записів реєстрів (імпорт проводок)
2.	Нараховано єдиний соціальний внесок на заробітну плату працівника відділу капітального будівництва та ремонту	821 91	651 821	Коригування записів реєстрів (імпорт проводок)
3.	Списано за частини для транспортного відділу	801	207	Акт списання товарів

4.	Надано послуги з оренди устаткування	91 84	801 631	Прибуткова накладна
5.	Нараховано податок по оренді землі	91 84	84 642	Бухгалтерська довідка
6.	Нараховано податок на землю	91 84, 91	84 6415, 84	Бухгалтерська довідка
Продовження табл. 2.3				
7.	Нарахування амортизації основних засобів та нематеріальних активів	831 91	131,132 831	Закриття місяця
8.	Нараховано резерв відпусток	91	471	Бухгалтерська довідка
9.	Віднесено до собівартості витрати на вирощення сукулентів	902	208	Видаткова накладна
10.	Віднесено до собівартості витрати виробництва	902	23	Бухгалтерська довідка
11.	Оприбуткування квітково-декоративних рослин	208	231	Накладна на оприбуткування
12.	Оприбуткування дров	27	231	Накладна на оприбуткування
13.	Нараховано заробітну плату працівнику адміністрації	811 92	661 811	Коригування записів реєстрів (імпорт проводок)
14.	Нараховано єдиний соціальний внесок на заробітну плату працівника адміністрації	821 92	651 821	Коригування записів реєстрів (імпорт проводок)
15.	Надано послуги по програмному обслуговуванню	84 92	631 84	Прибуткова накладна
16.	Оплата за розрахунково касове обслуговування	84 92	311 84	Платіжна інструкція
17.	Віднесено на адміністративні витрати обслуговування сигналізації	92	311	Платіжна інструкція
18.	Списано банери, плівку, прапорців	801	221	Типова форма МШП-2
19.	Надано послуги по рекламі	93 84	801 631	Прибуткова накладна
20.	Відображено негативні курсові різниці при продажі валюти	93 84	84 334	Купівля-продаж валюти
21.	Відображено витрати за тепло, електроенергію і воду	942 803 943	84 631 803	Прибуткова накладна
22.	Відображено витрати за електроенергію гуртожитка	84 943	631 84	Прибуткова накладна

23.	Створено резерв сумнівних боргів	84 944	381 84	Бухгалтерська довідка
24.	Відображено негативну курсову різницю при переоцінці валюти	84 945	312 84	Закриття місяця
25.	Сплачено пеню за несвочасну оплату електроенергії	84 948	311 84	Платіжна інструкція вихідна

Продовження табл. 2.3

26.	Нараховано матеріальну допомогу	812 949	661 812	Коригування записів реєстрів
27.	Нараховано лікарняні за власний рахунок	816 949	661 816	Коригування записів реєстрів
28.	Продовження ліцензії на право використання комп. програми	84 949	631 84	Прибуток накладна
29.	Амортизація премії за облігаціями внутрішніх державних позик	952	143	Бухгалтерська довідка
30.	Відображено витрати на придбання цінних паперів	952	352	Бухгалтерська довідка
31.	Відображено собівартість реалізованих фін. інвестицій	971	143	Бухгалтерська довідка
32.	Списано витрати від операційної діяльності на фінансовий результат	794	901,902, 903,92, 93,942,9 43,944, 945,948, 949	Визначення фінансових результатів

Можна визначити, що побудова обліку витрат в управлінні підприємством є одним із найбільш важливих і складних компонентів облікового процесу в НК «Експоцентр України», оскільки вимагає точних, достовірних та оперативних даних. Від правильного визначення особливостей функціонування даної системи обліку залежить ефективність управління діяльністю всієї установи.

2.4. Методика обліку витрат за статтями калькуляції

Калькулювання означає встановлення вартості одиниці продукції в грошовому виразі. Основним документом, який регламентує процес формування собівартості продукції, є НЛ(С) БО 16 [44]. Згідно з цим нормативним документом, об'єктом витрат є продукція, роботи, послуги або

вид діяльності підприємства, для яких потрібно визначити витрати, пов'язані з їх виробництвом (виконанням).

Виділяють наступні методи обліку витрат за статтями калькуляції: позамовний, попередільний, попроцесний та нормативний. Характеристика кожного з цих методів відображена в табл. 2.4.

Таблиця 2.4
Характеристика методів обліку витрат за статтями калькуляції

Метод обліку витрат	Характеристика методу
Позамовний	У цьому методі обліку витрати групуються відповідно до замовлень для виготовлення окремого виробу, партії виробів або обсягу робіт. Іншими словами, об'єктом обліку витрат у цьому методі є конкретне замовлення. Розрахунок собівартості отриманого продукту проводиться лише після завершення та закриття замовлення, незалежно від того, як довго тривало виконання цього замовлення
Попередільний	Цей метод застосовується у випадках, коли виробляється однорідна продукція великими обсягами. Він передбачає розрахунок середніх затрат на одиницю продукції шляхом поділу загальних витрат на кількість виготовленої продукції
Попроцесний	Полягає в тому, що прями витрати виробництва не розглядаються за видами продукції, а за окремими технологічними процесами, місцем їх виникнення та об'єктами калькулювання. Цей метод використовується на підприємствах, що спеціалізуються на великосерійному виробництві однорідних товарів, де використовується стала технологія, схожі матеріальні характеристики та виробничі витрати
Нормативний	Затрати обліковуються з використанням попередньо визначених нормативів, і собівартість продукції розраховується вже на етапі планування виробництва. Цей метод дозволяє проводити детальний аналітичний облік і відстежувати загальну собівартість продукції шляхом порівняння фактичних витрат з нормативами

У вітчизняному бухгалтерському обліку ці методи калькулювання собівартості використовуються з метою ефективного регулювання та контролю витрат на виробництво продукції. Крім того, варто зазначити "позичені" методи обліку витрат, які застосовуються на підприємствах, що спрямовані на відповідність європейським стандартам, експорт, співпрацю з міжнародними партнерами або привертання іноземних інвесторів. До цих методів можна віднести: стандарт-костинг, директ-костинг, таргет-костинг, кайзен-костинг, абсорбційн костинг, ABC-метод [49].

Метод директ-костингу суть полягає в розділенні витрат на постійні та змінні, і тільки змінні включаються до собівартості, обчислення якої включає ділення суми змінних витрат на обсяг виготовленої продукції.

Цей метод розширює можливості аналітичного обліку і допомагає в оптимізації ціноутворення та плануванні виробництва. У міжнародній практиці велике визнання отримали два основні підходи до оптимізації витрат: таргет-костинг та кайзен-костинг [58].

Таргет-костинг - це стратегічний метод управління витратами підприємства, що передбачає визначення цільової собівартості продукції, базуючись на попередньо встановленій ціні, і спрямований на оптимізацію витрат на виробництво. На жаль, в Україні ці системи застосовуються дуже обмежено [53].

Система таргет-костингу включає в себе розрахунок собівартості продукції, виходячи із заздалегідь встановленої ціни продажу, що визначається на основі результатів маркетингових досліджень. Загальною формулою ціноутворення за методом "таргет-костинг" є: Собівартість + Прибуток = Ціна [53].

Основною перевагою цього підходу є те, що собівартість формується на етапі проєктування і залежить від планованого рівня прибутку. Використання системи таргет-костингу в процесі оптимізації витрат дозволяє підприємствам застосовувати системний підхід при розробці нового продукту. Цей метод сприяє оптимізації рівня витрат, підвищує прозорість використання ресурсів у виробництві, покращує структуру витрат та підвищує якість продукції [53].

Кайзен-костинг представляє собою інтегровану систему управління витратами, спрямовану на вдосконалення стратегії оптимізації витрат. Ця стратегія призначена для підвищення продуктивності виробничих процесів та досягнення запланованих результатів. Кайзен-костинг використовується як частина японської моделі стратегічного управління витратами, разом з таргет-костингом, і є його логічним продовженням. Обидва методи спрямовані на досягнення цільової собівартості, при цьому таргет-костинг використовується

на етапі проектування нового продукту, а кайзен-костинг – на етапі його виробництва. Основною метою кайзен-костингу є зменшення розриву між фактичною та цільовою собівартістю завдяки залученню всього персоналу підприємства [53].

Один з інструментів для удосконалення системи калькуляції і інноваційного управління обліком є метод «Activity Based Costing» (або «ABC»), який широко використовується на європейських і американських підприємствах. Запровадження та розвиток методу ABC визначені певними змінами в економічній структурі і переоцінкою підходів до обліку витрат і розрахунку собівартості продукції [57].

ABC-калькулювання – це метод калькулювання, який починається з групування накладних витрат за основними видами діяльності, а потім розподіляє їх між видами продукції враховуючи, які види діяльності є необхідними для виготовлення цієї продукції [57].

Отже, метод "ABC" розвивається і широко використовується на практиці завдяки своїм перевагам порівняно з традиційними методами. Цей метод сприяє новому підходу до управління витратами та дозволяє розглядати витрати та їх управління в іншому світлі. Він виходить за межі простого обліку витрат і перетворюється на ефективний метод управління витратами. На жаль, так само, як і метод директ-костингу, ABC-метод повільно впроваджується на вітчизняних підприємствах. Це пояснюється застарілими підходами до бухгалтерського обліку. Незважаючи на стабільну роботу підприємства, необхідно поліпшувати або змінювати традиційні методи обліку витрат.

НК «Експоцентр України» здійснює облік витрат наступними методами:

- за позамовним методом із застосуванням нормативного методу та калькулювання собівартості продукції при обліку витрат виставкових послуг та виробництва готової продукції;

- за нормативним методом калькулювання собівартості послуг при наданні експлуатаційних послуг та послуг по зберіганню майна;
- простий метод калькулювання – у всіх інших випадках.

За базу розподілу змінних і постійних загально виробничих витрат НК «Експоцентр України» приймаються:

- по виставкових послугах – експозиційні площі;
- по готовій продукції – основна заробітна плата (без доплат і надбавок) виробничих робітників;

- по інших видах послуг – квадратний метр площі.

Таким чином, розглянуті раніше методи є ефективними для управління витратами та дозволяють доцільно керувати процесом формування цільової собівартості продукції. Ці методи взаємодоповнюють один одного, і кожен із

них спрямований на оптимізацію механізму управління витратами.

Порівнявши внутрішні та іноземні методи обліку витрат та розрахунку собівартості продукції, визначивши їх сутність, призначення та область застосування, а також розглянувши переваги та недоліки цих методів, можна

відзначити, що впровадження іноземних методів на вітчизняних підприємствах відбувається повільно або взагалі практично не застосовується в Україні.

Незважаючи на стабільну роботу підприємств, потрібно покращувати або змінювати традиційні методи обліку витрат та розрахунку собівартості продукції і впроваджувати зарубіжні методи. Також важливо враховувати, що

вибір одного із цих методів для регулювання та оптимізації управління витратами на підприємстві повинен ґрунтуватися на їхніх конкретних особливостях і співставлятися з очікуваними результатами та вимогами підприємства до визначення собівартості продукції [50].

2.5. Використання прикладного програмного забезпечення для обліку витрат

Однією з ключових галузей діяльності підприємств є процес виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, який вимагає певних витрат і належного обліку цих витрат. Інтегральний облік витрат, розподілений за

статтями калькуляції, місцями їх виникнення та видами продукції, забезпечує керівництву необхідний обсяг інформації для прийняття ефективних управлінських рішень [34].

Якщо для ведення бухгалтерського обліку використовується комп'ютерна програма з розвиненим аналітичним обліком, то для складання внутрішньої звітності не потрібна додаткова інформація - просто достатньо систематично організувати дані у найзручніший спосіб для керівництва.

Автоматизація обліку витрат виробництва охоплює різноманітні трудомікі завдання, включаючи наступне: групування витрат; визначення планової та фактичної собівартості продукції, напівфабрикатів і незавершеного виробництва; облік відхилень від норм витрат; створення кореспонденції рахунків та її відображення на рахунках у бухгалтерському обліку.

Характерною рисою комп'ютеризації обліку витрат виробництва є те, що велику кількість даних отримують з інших автоматизованих систем обліку (наприклад, систем управління працею та заробітною платою, обліку матеріалів і т.д.) [41, с. 210].

Механізація обліку витрат на виробництво розкладається на три взаємопов'язані етапи роботи:

1. Оперативний облік витрат на виробництво, а також на напівфабрикати і незавершене виробництво;
2. Зведений облік витрат на виробництво та розрахунок собівартості продукції;
3. Підготовка звітних калькуляцій за видами виробів [41].

Оптимізація обліку витрат повинна включати в себе оперативний контроль за витратами на виробництво, що передбачає щоденне відстеження витрачання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів в процесі виробництва, а також моніторинг результатів їх використання. Для забезпечення такого контролю необхідно мати надійний облік руку деталей в процесі виробництва і залишків у незавершеному виробництві.

На сьогоднішній день більшість вітчизняних підприємств використовує програмний продукт "ІС: Підприємство" для обліку витрат. Цей програмний продукт розроблений для автоматизації широкого спектру завдань обліку.

Окрім цього, для обліку витрат можна використовувати комп'ютерну програму "BAS Бухгалтерія", яка призначена для розв'язання різноманітних питань, пов'язаних з бухгалтерським обліком в організації на підприємстві. Ця

програма відрізняється високою зручністю та комфортом використання, має оптимізований інтерфейс користувача і дозволяє працювати віддалено з можливістю зміни форм документів і журналів. "BAS Бухгалтерія" дозволяє автоматизувати облік в організаціях, де здійснюється кілька видів діяльності та діють різні системи оподаткування. Програмний продукт складається з технологічної платформи і прикладної частини (конфігурації), в якій налаштовані правила обліку [29].

Програмний комплекс "BAS Бухгалтерія" надає можливість ефективно використовувати різним категоріям користувачів що саме?. Наприклад, керівник підприємства може користуватися інструментами для формування звітності, менеджери з відділу продажу можуть створювати рахунки, аналізувати залишки на складах та відстежувати оплати та заборогованості. Для адміністраторів також доступні зручні форми звітності про активність користувачів, можливість налаштування переліку інформації, а також функції резервного копіювання та відновлення даних.

З урахуванням поточної ситуації в країні, починаючи з 24.02.2023 року, у Україні заборонений продаж російського програмного забезпечення для бухгалтерського обліку, до якого відносяться "1С: Підприємство" і "BAS Бухгалтерія".

З цієї причини на сьогоднішній день особливо актуальним стає питання програмного забезпечення для українського бізнесу. Розглянемо доступні на українському ринку програмні аналоги для обліку витрат підприємства (див. табл. 2.5).

Таблиця 2.5.

1С / BAS	Аналоги
«1С: Підприємство»	<ul style="list-style-type: none"> • Master Бухгалтерія

«BAS Бухгалтерія»

- А5 Бухгалтерія
- Bookkeeper
- QuickBooks
- Дебет Плюс
- Хепі-Бух
- SmartFin
- АБ Офіс

А5 Бухгалтерія - програма українських розробників, вирішує завдання повнофункціонального обліку заробітної плати та кадрів; покриття всіх господарських операцій бухгалтерського обліку. Перевагою цієї програми є те що функції та логіка програми практично повністю нагадує 1С та BAS, тому працівникам буде легко зорієнтуватися при переході на нову програму в інтерфейсі.

Bookkeeper (українська онлайн бухгалтерія) - це web-сервіс для автоматизації бухгалтерського обліку ФОП і невеликих фірм (від наших, українських розробників) створений на основі української платформи a2v10.

Програма «Дебет Плюс» надає можливість проводити облік на складі та має інтегровану систему взаємодії з клієнтами. В рамках функціональності цієї системи доступні такі можливості, як складський облік, формування бухгалтерського балансу, облік основних засобів та управління заробітною платою.

НК «Експоцентр України» для ведення обліку витрат використовує програму «1С: Підприємство 8.3».

У системі «1С: Підприємство 8.3» облік витрат та калькулювання продукції (робіт, послуг) НК "Експоцентр України" починає роботу з налаштування своєї системи облікової політики. Ключовими аспектами формування основних принципів цієї політики, що стосуються обліку витрат виробництва, включають в себе наступні елементи: метод розподілу витрат на прямі і непрямі; порядок завершення рахунків; спосіб розрахунку собівартості готової продукції. Щоб отримати докладну інформацію про облік витрат у системі "1С: Підприємство 8.3", передбачено можливість ведення аналітичного

обліку, який здійснюється за допомогою спеціального механізму "субконто", яке є певним набором однотипних об'єктів обліку.

Програма "1С: Підприємство 8.3" дозволяє розширювати список необхідних довідників стандартної конфігурації. Довідники - це спеціальні інструменти, які дозволяють вести списки однотипних облікових об'єктів і зберігати характеристики, що визначають ці об'єкти. Кожен об'єкт у довіднику має свій унікальний код, який дозволяє програмі ідентифікувати їх, незалежно від інших параметрів, включаючи назву. Зазвичай, кожному виду субконто відповідає окремий довідник [29].

Основними довідниками, які містять інформацію про облік витрат та розрахунок продукції (робіт, послуг), є наступні:

- "Довідник статей витрат": цей довідник відповідає за класифікацію витрат згідно з економічними категоріями та розподіл загальновиробничих витрат;

- "Довідник номенклатури": в ньому міститься інформація про код, повну назву, клас і тип товарів і матеріальних цінностей (запасів). Цей довідник допомагає організувати аналітичний облік згідно з номенклатурними групами, що дає можливість накопичувати витрати за обліковими об'єктами. Зазвичай, однорідну продукцію об'єднують в номенклатурні групи, які мають однакову структуру собівартості. Для кожного виду продукції закріплюється певна номенклатурна група, і фіксується основне призначення виробництва;

- "Довідник номенклатурних груп": цей довідник містить список номенклатурних груп, для яких передбачений синтетичний облік;

- "Довідник технологічних операцій": цей довідник містить перелік всіх виробничих операцій, які виконуються на підприємстві, включаючи норму часу, яка використовується для розрахунків заробітної плати працівників.

Протягом всього виробничого процесу здійснюється накопичення матеріальних витрат. Для цього у стандартній конфігурації системи "1С: Підприємство 8.3" використовуються первинні документи різних облікових областей [40].

Таким чином, автоматизація системи обліку надає змогу істотно полегшити працю бухгалтера, позбавити його трудоміткої роботи, підвищити оперативність й точність облікової інформації, дає можливість поглибити проведення розрахунків економічного і фінансового аналізу роботи підприємства для прийняття відповідних управлінських рішень.

Отже, автоматизація системи обліку дозволяє значно спростити роботу бухгалтера, звільнивши його від трудомітких завдань, підвищити оперативність та точність облікової інформації, а також розширити можливості проведення економічного та фінансового аналізу діяльності підприємства для ухвалення відповідних управлінських рішень.

Висновки до розділу 2

Узагальнюючи, організаційно-економічна характеристика НК «Експоцентр України» відображається в специфіці її діяльності та впливає на організацію облікової системи, яка повинна бути адаптованою до великого обсягу подій, різноманітності послуг, вимог фінансової відповідальності і публічної відкритості. Така система обліку допомагає НК «Експоцентр України» ефективно керувати своєю діяльністю та забезпечувати стабільність та успішність виставкового бізнесу.

Вплив на діяльність НК «Експоцентр України» відчувається залежно від економічної ситуації та податкової політики держави. Підприємство завжди дотримується чинного законодавства у всіх сферах, але в умовах сучасного, нестабільного та недостатньо регульованого законодавчого середовища існують певні ризики. Фінансово-економічний ризик від курсових коливань не має суттєвого впливу на діяльність, оскільки підприємство не займається зовнішньою економічною діяльністю.

Недоцільність сучасної класифікації методів обліку витрат виробничого процесу та калькулювання собівартості продукції має негативний вплив на стан обліку та всю економічну роботу в українських підприємствах. На нашу думку, найбільш ефективним серед розглянутих методів обліку витрат є попроцесний метод. Його суть полягає в тому, що всі прямі витрати обліковуються окремо за

технологічними процесами та місцем їх виникнення. За допомогою цього методу можна точно визначити розмір витрат і те, на якому саме процесі вони виникають, що сприяє керівництву та головному бухгалтеру у відстеженні ефективності підрозділів, що виконують певні процеси.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 3.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА**3.1 Методичні прийоми внутрішнього контролю витрат**

Внутрішній контроль спрямований на створення необхідного інформаційного забезпечення для системи управління, що дозволяє приймати своєчасні та ефективні управлінські рішення. Він орієнтований на різні аспекти діяльності підприємства, його структурні підрозділи та працівників. Тому важливим є визначення внутрішнього контролю як системи, яка включає в себе спостереження і перевірку законності та економічної доцільності господарських операцій, збереження та раціональне використання ресурсів, а також виконання працівниками своїх обов'язків. Це робиться з метою вчасного виявлення недоліків та застосування необхідних заходів для їх виправлення, включаючи управлінський вплив на об'єкт контролю. Внутрішній контроль також спрямований на запобігання кризовим ситуаціям і забезпечення ефективного управління бізнесом [13, с. 377].

Базове призначення внутрішнього контролю згідно з європейськими нормами полягає у відповідальності керівництва за раціональне управління та стабільний розвиток підприємства у цілому. Для забезпечення цього керівництво здійснює організацію і планування діяльності, побудову раціональної структури системи внутрішнього контролю, моніторинг функціонування цієї системи та управління ризиками для отримання достатньої впевненості у тому, що мета і стратегічні цілі діяльності підприємства будуть досягнуті, а управлінські рішення, у тому числі і щодо розпорядження фінансовими ресурсами, будуть виконуватися з дотриманням принципів законності, прозорості, ефективності, економічності та результативності [4].

Внутрішній контроль витрат є важливим з позиції оцінювання законності їх здійснення та дотримання чинного законодавства з метою уникнення фінансових санкцій у випадку заниження фінансового результату до оподаткування через завищення величини непродуктивних витрат, віднесених

до собівартості продукції (робіт, послуг). Відсутність такого контролю може спричинити погіршення фінансового становища підприємства.

Розглянемо систему внутрішнього контролю НК «Експоцентр України»

(рис. 3.1).

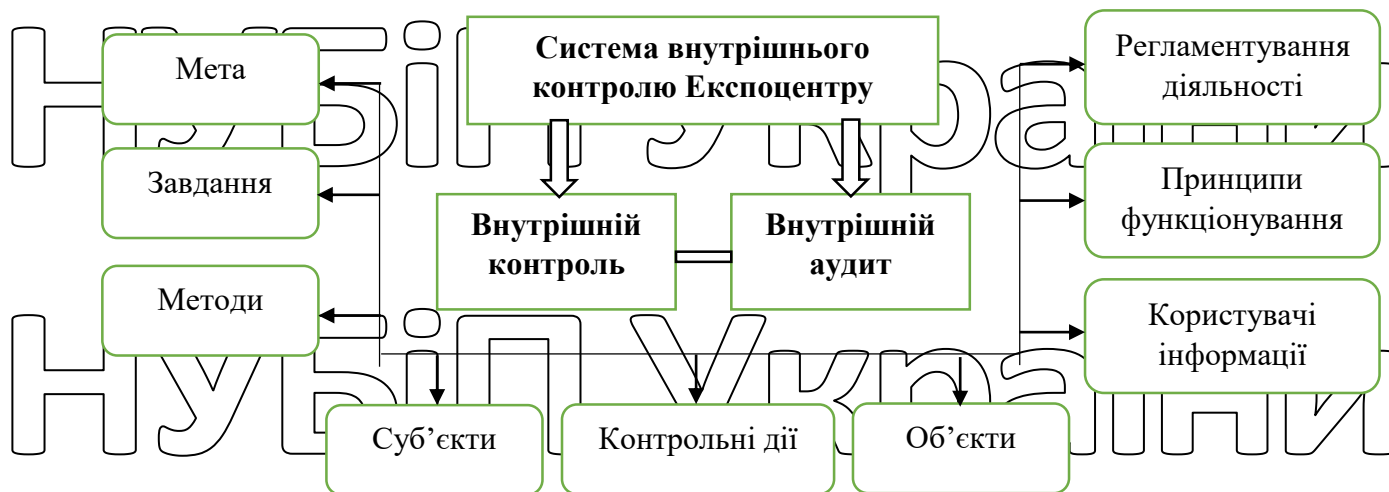

Рис. 3.1. Основні елементи системи внутрішнього контролю НК

«Експоцентр України»

Головною метою внутрішнього контролю витрат в діяльності НК "Експоцентр України" є перевірка достовірності інформації, що стосується законності, об'єктивності і повноти показників, що фігурують у первинних документах, облікових реєстрах і звітності, які відображають витрати матеріальних, людських та фінансових ресурсів.

Завданнями внутрішнього контролю витрат в НК "Експоцентр України" є

наступне:

- підтвердження законності виконання операцій, правильності визнання, оцінки та документування витрат у процесі діяльності;
- перевірка достовірності реєстрації даних щодо витрат в інформаційній системі обліку;
- слідкування за зв'язками між витратами, обсягами діяльності і фінансовими результатами, а також за порядком представлення цих показників у внутрішній і зовнішній звітності компанії;

створення повного і якісного інформаційного забезпечення для проведення економічного аналізу витрат та прийняття ефективних управлінських рішень щодо використання ресурсів.

Внутрішній контроль є ключовою складовою управління витратами в НК

"Експоцентр України", і для досягнення найкращих результатів і високої ефективності служби внутрішнього контролю необхідний системний підхід до його організації.

В контрольно-ревізійній роботі використовуються загальнонаукові методичні прийоми, такі як:

- аналіз і синтез;
- індукція і дедукція;
- аналогія і моделювання;
- абстрагування і конкретизація;
- системний і функціонально-вартісний аналіз [33].

Серед розрахунково-аналітичних прийомів можна виділити економічний аналіз; статистичні розрахунки; економіко-математичні методи.

Власні спеціальні методичні прийоми фінансово-господарського контролю включають:

- прийоми документального контролю;
- прийоми фактичного контролю;
- прийоми узагальнення і реалізації результатів контролю [11].

НК "Експоцентр України" використовує різні методи внутрішнього контролю витрат для того, щоб переконатися в коректності і дотриманні всіх юридичних і формальних вимог при документуванні витрат. Фактичні методи включають в себе перевірку наявності матеріалів, спостереження за їх використанням у виробництві і розслідування випадків відхилень і зловживань.

Розрахунково-аналітичні методи допомагають встановити закономірності витрат і фактори, що впливають на них, для подальшої оптимізації та моделювання. Узагальнення результатів контролю та систематизація виявлених недоліків ведуть до складання акта перевірки, розробки заходів для

попередження порушень, прийняття управлінських рішень і контролю їх виконання.

Під час перевірки витрат підприємства, оскільки вони є об'єктом дослідження, внутрішній контролер може використовувати виключно методи контролю на основі документальних доказів.

Джерелами інформації для документального контролю витрат НК «Експоцентр України» служать:

- первинні документи, включаючи технічні носії інформації;
- дані оперативного-технічного обліку;

- оперативна, бухгалтерська і статистична звітність;
- планова, нормативна, технологічна та інша документація.

Серед основних прийомів документального контролю витрат, які використовує НК «Експоцентр України» можна виділити:

- формальну перевірку (перевіряється правильність оформлення первинних документів, а саме наявність дат, підписів, реквізитів тощо);

- арифметичну перевірку (встановлюється правильність підсумкових показників, наприклад, множення ціни однієї одиниці товару на кількість товару, після чого порівнюється з загальною сумою, яка вказана в первинному документі);

- нормативно-правову перевірку (перевірка документу на відповідність чинному законодавству і нормативним актам);

- взаємну перевірку (перевіряються різні за характером документи, в яких відображається одна й та ж господарська операція);

- зустрічну перевірку (співставлення одного і того ж самого документа на різних підприємствах);

- логічну перевірку (застосовується під час контролю за нестачею і витратами від псування цінностей, коли необхідно виявити можливі розкрадання та зловживання матеріально відповідальних осіб);

- експертну перевірку (спрямована на виявлення фактів підробок та дописування в первинних документах, які підтверджують понесення витрат).

Отже, використання методів фінансово-господарського контролю на основі документальних прийомів дозволяє здійснити кількісну та якісну оцінку виявлених недоліків, встановити осіб, відповідальних за них, і визначити розмір їх матеріальної відповідальності.

Організація внутрішнього контролю витрат в Експоцентрі передбачає реалізацію ряду процедур, які зазначені в програмі:

- Визначення переліку нормативно-правових актів, що регулюють питання обліку і контролю витрат діяльності;

- Перевірка правильності фіксації витрат у первинних документах, їх накопичення та списання;

- Встановлення правильності обліку фактичних витрат і їх включення до собівартості продукції (робіт, послуг) згідно з обраним методом обліку витрат та калькулювання на підприємстві;

- Перевірка обґрунтованості обраного методу калькулювання;

- Встановлення раціональності обраного методу розподілу непрямих витрат та відповідність його обліковій політиці;

- Вивчення правильності та ефективності процесу планування величини прямих витрат, які враховуються в собівартості продукції (робіт, послуг), і вибору ставок розподілу накладних витрат;

- Перевірка правильності нагромадження, розподілу і списання загальновиrobничих витрат;

- Встановлення правильності відображення адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат;

- Перевірка правильності нагромадження й списання витрат операційної та фінансової діяльності;

- Підтвердження законності й правильності бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних із витратами діяльності;

- Встановлення повноти, правильності і достовірності відображення інформації про витрати діяльності у звітності установи.

Отже, процедура організації внутрішнього контролю витрат Експоцентру включає в себе кілька послідовних етапів, які включають раціональне планування та проведення контрольних заходів. Основною метою цих заходів є перевірка точності обліку та звітності компанії щодо її витрат. На заключному етапі складається підсумковий документ, і робляться рекомендації керівництву щодо оптимізації витрат. Виконання послідовних методичних процедур внутрішнього контролю витрат забезпечує вирішення важливих завдань, які полягають в підтвердженні достовірності та ефективності ресурсів, витрачених компанією.

3.2 Методика внутрішньогосподарського контролю витрат

В успішному проведенні внутрішнього контролю витрат найважливішим чином впливає відповідність його цілей фінансово-господарській та управлінській меті підприємства. Шляхом оптимізації методів і інструментів можна підвищити результативність внутрішнього контролю [18].

Для забезпечення ефективності і своєчасного виконання завдань внутрішнього контролю витрат важливо раціонально організувати його методологію та підхід. Процес внутрішнього контролю включає у себе послідовні стадії, а саме початкову, дослідну та завершальну. Кожна з цих стадій включає специфічні процедури для організації контролю та використання методичних прийомів для аналізу об'єкта дослідження, і це разом визначає методологію внутрішнього контролю [31].

Методологія внутрішнього контролю витрат, яку використовує Експоцентр, включає в себе проведення контрольних процедур з метою отримання інформації про відхилення від норм у витрачанні ресурсів. Після цього визначаються причини таких відхилень, відповідальні виконавці та розробляються подальші дії для їх усунення та впорядкування всіх процесів діяльності установи.

Головними джерелами інформації для контролю витрат в Експоцентрі є:

- Первинна документація, кошторис витрат, бухгалтерські записи на рахунках витрат діяльності (такі як 90 «Собівартість реалізації», 91

«Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності», 95 «Фінансові витрати», 98 «Податок на прибуток» і т. д.);

- Регістри бухгалтерського обліку;
- Дані фінансової звітності, такі як баланс, звіт про фінансові результати, а також статистична і оперативна звітність;
- Дані, що стосуються податкового обліку та інші.

Під час внутрішнього контролю витрат слід керуватися відповідними нормативними документами, такими як Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», обліковою політикою підприємства та іншими відповідними регулятивними актами.

При аналізі витрат слід визначити, які складові складають операційні витрати та витрати допоміжного виробництва за відповідний звітний період, які були включені до витрат виробництва в різних категоріях:

- Матеріальні витрати;
- Витрати на оплату праці;
 - Відрахування на соціальні заходи;
 - Амортизація;
- Інші операційні витрати (за видами витрат);
- Інші види витрат (за відповідними категоріями витрат).

Аналізуючи витрати за складовими, ми отримуємо можливість визначити не лише загальну суму витрат, але і їхню структуру, визначити вагу окремих видів витрат.

Матеріальні витрати охоплюють всі різновиди матеріальних ресурсів, які використовуються під час проведення виробничого процесу. Це включає в себе матеріали, запасні частини, паливо та мастила, підбивні та обтиральні матеріали, будівельні компоненти, що використовуються для ремонту та обслуговування споруд, а також інші витрати на матеріали. До цієї категорії також входять витрати на маломісні і швидкозношувані предмети, які списуються як витрати, якщо їх термін служби не перевищує одного року.

Для перевірки точності визначення справжньої собівартості сировини та матеріалів, необхідно проводити аналіз первинних документів постачальника, таких як накладні, рахунки-фактури та товарно-транспортні накладні. У цих документах вказана ціна, включаючи націнки, транспортні та інші витрати, пов'язані із придбанням матеріалів. Інформацію з товарно-транспортних документів порівнюють із даними бухгалтерського обліку, де зазначені обсяги придбаних матеріалів та їхня вартість [48].

Не менш важливим складовим витрат є "Заробітна плата," яка включається до собівартості продукції, робіт або послуг. Тому доцільно не лише перевірити витрати на оплату праці, які нараховані відповідно до встановлених тарифних ставок і посадових окладів, але також доплати та надбавки, премії та заохочення, матеріальну допомогу, компенсаційні виплати, оплату відпусток та інший невідпрацьований час, а також інші витрати на оплату праці, передбачені законодавством і колективними угодами.

Наступним елементом витрат є "Відрахування на соціальні заходи," що включають в себе відрахування на пенсійне забезпечення, соціальне страхування, страхові внески на випадок безробіття, відрахування на індивідуальне страхування персоналу підприємства, відрахування на інші соціальні заходи в розмірах, передбачених чинним законодавством.

Елемент "Амортизація" включає суму нарахованої амортизації. Річна сума амортизації визначається шляхом розділення вартості, яка амортизується, на очікуваний строк користування основним засобом.

Елемент "Інші операційні витрати" охоплює витрати операційної діяльності, такі як витрати на відрядження, послуги зв'язку, вартість розрахунково-касового обслуговування, доплата за роз'їзний характер роботи, оплата рахунків за виконаний капітальний і поточний ремонт машин і механізмів тощо.

З метою досягнення ефективного результату пропонуємо внутрішній контроль за витратами Експоцентру здійснювати в наступній послідовності (рис. 3.2).

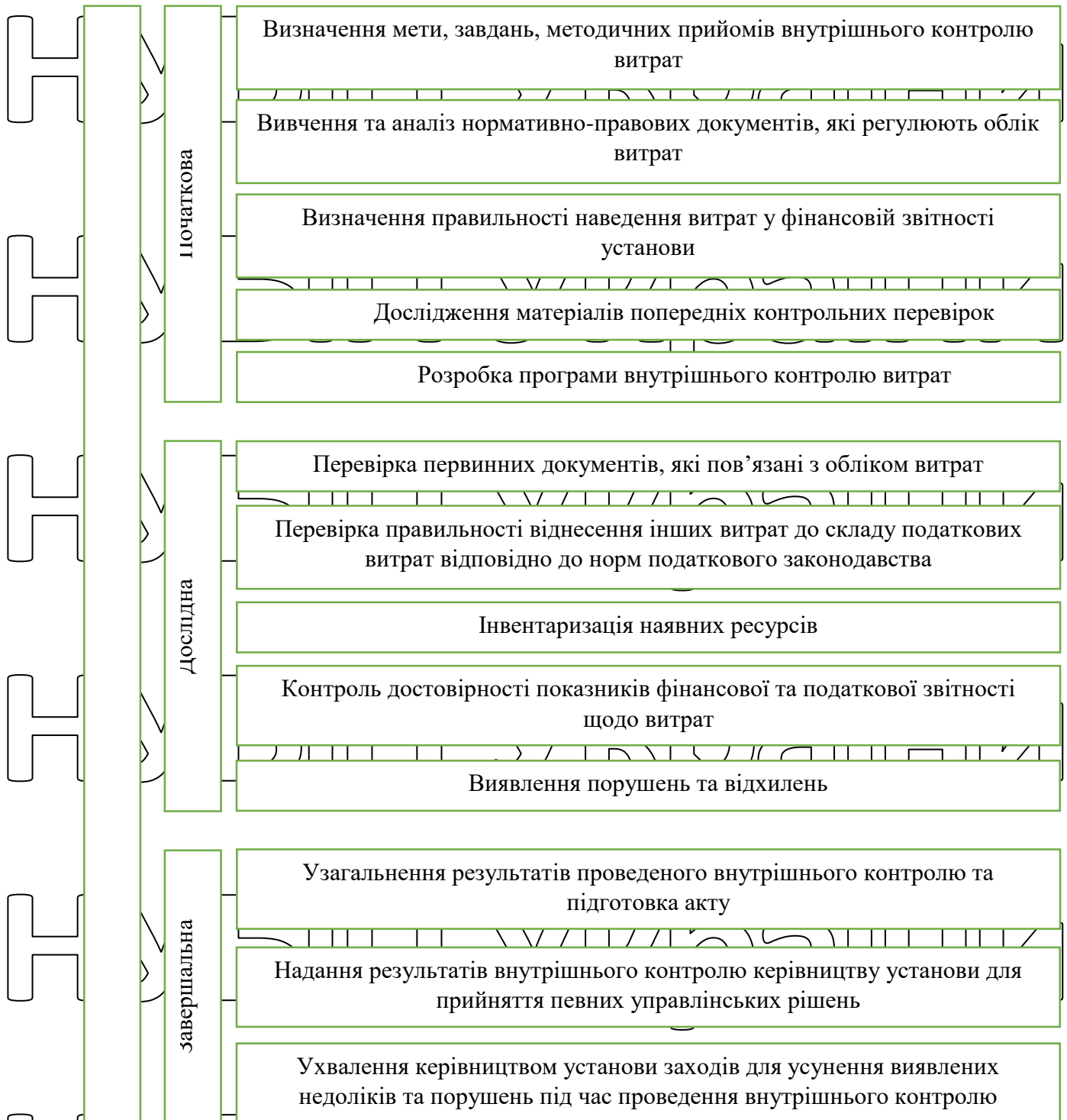

Рис 3.2. Стадії внутрішнього контролю витрат НК «Експоцентр України»

На першому етапі внутрішнього контролю витрат внутрішній контролер визначає мету, завдання і методичні прийоми, досліджує законодавчу та нормативно-правову базу, яка регулює ведення обліку витрат. Він також перевіряє установчі документи, накази, фінансову звітність, матеріали попередніх перевірок і іншу документацію підприємства, яка відображає

процес нарахування та списання витрат. Після цього контролер складає робочий план і програму внутрішньої перевірки витрат, включаючи методiku внутрішнього контролю, визначаючи дії контролера, послідовність перевірки, терміни виконання та інше.

Програма внутрішньої перевірки витрат містить перелік завдань, визначений в певній послідовності, за допомогою яких контролер отримує відповідні та достовірні докази відповідно до поставленої мети перевірки.

Другий, основний етап перевірки витрат включає в себе наступні дії:

аналіз первинних і узагальнених бухгалтерських документів з приводу нарахування і списання витрат; цілковиту перевірку за рахунками 9-го класу плану рахунків, перевірку правильності розподілу загальнопромислових витрат; контроль за коректністю класифікації статей витрат, що впливають на оподатковуваний прибуток платника податку на прибуток; перевірку достовірності показників фінансової звітності, які стосуються витрат підприємства.

При оцінці витрат важливо детально проаналізувати їхню структуру, зосереджуючи увагу на тих статтях, які складають найбільший обсяг у загальній сумі витрат.

Під час проведення внутрішньої перевірки витрат, які виникли внаслідок знецінення запасів, внутрішній контролер перевіряє, чи дотримується підприємство встановлених процедур для оцінки запасів та чи є належне документальне оформлення цього процесу.

Під час контролю за збитками від операційної курсової різниці внутрішній контролер використовує наступні методи документального контролю:

- формальна перевірка, щоб переконатися в правильності оформлення бухгалтерських документів, які використовуються для обліку негативної операційної курсової різниці;

арифметична перевірка, для точного обчислення збитків від операційної курсової різниці на конкретну дату, які виникають через постійні зміни валютного курсу.

Під час проведення внутрішнього контролю, контролер перевіряє відповідність записів у реєстрах обліку (журнал 5, 5А) даним фінансової звітності, що стосуються витрат на купівлю-продаж іноземної валюти та їх впливу на фінансові результати. Будь-які відхилення, виявлені під час цієї перевірки, фіксуються контролером у спеціальній формі звіту.

Особливу увагу внутрішній контролер приділяє витратам, пов'язаним із продажем виробничих запасів та необоротних активів, які зберігаються з метою подальшої реалізації. У податковому обліку такі витрати враховуються в періоди отримання доходу від продажу запасів. У бухгалтерському обліку собівартість реалізованих виробничих запасів включає в себе їх вартість та витрати, пов'язані з їх реалізацією. Внутрішній контролер перевіряє відповідність та легальність таких операцій, а також наявність первинних документів, які підтверджують їх проведення, такі як договори купівлі-продажу, накладні, рахунки-фактури, акти списання та інші.

Контроль за правильністю віднесення витрат на недостачу та втрати через пошкодження цінностей включає в себе перевірку актів інвентаризації, в яких виявлені випадки недостачі або втрати цінностей під час їх придбання, обробки, зберігання та продажу.

Для перевірки законності застосування економічних санкцій у випадках невиконання підприємством законодавства та умов угод, важливо мати наступну інформацію: наявність угод з контрагентами, які не були виконані підприємством; наявність претензійних актів та бухгалтерських довідок; наявність банківських виписок, підтверджуючих сплату штрафних санкцій за порушення, виявлені фіскальними органами влади.

Під час внутрішнього контролю, який здійснює Експоцентр, стосовно витрат на утримання об'єктів соціально-культурного призначення, внутрішній

контролер обмежує свою увагу тільки витратами, що стосуються об'єктів, знаходячихся на балансі підприємства та фінансованими з його коштів.

Контроль над витратами, пов'язаними з матеріальним заохоченням працівників, полягає в перевірці первинних облікових документів, які підтверджують надання одноразової матеріальної допомоги працівникам (заява від працівника, накази або розпорядження керівництва підприємства, платіжні відомості для виплати грошей), а також обґрунтування для її надання (наприклад, пов'язані з одруженням, народженням дитини, лікуванням тощо).

Якщо виявляються відхилення або порушення, контролери фіксують їх результати в Звіті про результати внутрішнього контролю витрат. Цей звіт також містить пропозиції щодо виправлення виявлених недоліків.

У цьому звіті ми пропонуємо представити інформацію про наступні аспекти:

1. Правильність обліку витрат, пов'язаних із операційними курсовими різницями та витратами на купівлю або продаж іноземної валюти;

2. Своєчасне оформлення документації щодо втрат від знецінення запасів, недостач та втрат через пошкодження цінностей;

3. Дотримання на підприємстві вимог чинного законодавства та внутрішніх нормативних документів, які стосуються утворення резерву на сумнівну дебіторську заборгованість та списання погочної дебіторської заборгованості, що вважається безнадійною і не пов'язана з реалізацією товарів, послуг чи робіт;

4. Відповідність законності та правильність включення інших витрат до загальних витрат платника податків;

5. Правильність та достовірність фінансової звітності, яка відображає витрати установи.

Зібрана інформація у звіті повинна відповідати вимогам законності, достовірності, об'єктивності, своєчасності та відповідності. Це необхідно для подальшого використання з метою аналізу та ухвалення найкращих управлінських рішень.

Після проведення внутрішнього контролю, за результатами звіту, контрольні органи формують рекомендації щодо виправлення виявлених помилок, відхилень та порушень. Потім звіт внутрішнього контролера стосовно перевірки витрат іншої операційної діяльності передається керівництву або власнику підприємства для ухвалення управлінських рішень щодо усунення виявлених недоліків у системі облікового відображення та внутрішнього контролю витрат іншої операційної діяльності.

3.3 Узагальнення матеріалів внутрішнього контролю витрат для прийняття управлінських рішень

Узагальнення матеріалів внутрішнього контролю витрат є важливою частиною процесу управління витратами і дозволяє підприємству прийняти обґрунтовані управлінські рішення для досягнення певних поставлених завдань чи цілей.

У внутрішньому контролі витрат передбачені процедури та методи, які допомагають організації в оцінці та управлінні витратами з наданням прийняття кращих управлінських рішень. Узагальнимо основні аспекти, які важливі для внутрішнього контролю витрат НК «Експоцентр України»:

1. Бюджетування : Розробка та моніторинг бюджетів допоможе встановити конкретні цілі витрат і порівняти їх із фактичними показниками.
2. Збір і аналіз даних : Збір і обробка фінансових та операційних даних дозволить відстежити витрати, виявити аномалії та тенденції.
3. Визначення стандартів витрат : Розробка стандартів для надання послуг на очікувані витрати та порівнювати їх із фактичними даними.
4. Внутрішні аудити : Проведення аудиту дозволяє дотримати встановлені процедури та виявити порушення.
5. Планування витрат : Планування витрат на майбутній період, скільки ресурсів буде використано ефективно.
6. Порівняльний аналіз : Порівняйте витрати з аналогічними періодами (місяці, квартали, роки) або з іншими підрозділами установи.

Виявлення тенденцій і аномалій може вказувати на деякі проблеми або можливості для оптимізації.

7. Визначення причин відхилень : Важливо встановити причини будь-яких відхилень від бюджетів або стандартів витрат, щоб розробити корекційні дії.

8. Управління запасами : Ефективне управління запасами може зменшити витрати на їх утримання.

9. Вплив на прийняття рішень : Усі ці процеси та інструменти внутрішнього контролю витрат сприяють прийняттю управлінських рішень, спрямованих на підвищення фінансової ефективності та результативності установи.

Підсумкова інформація за результатами внутрішнього контролю має бути оформлена Аудиторським звітом, в якому надається аудиторський висновок про проведення аудиту.

Аудиторський висновок внутрішнього аудитора базується на інформації, яка міститься у аудиторському звіті, і це визначає форму висновку та вид висловленої думки:

- Позитивний висновок: коли аудитор вважає, що фінансова звітність є беззаперечно правильною і надійною;

- Умовно-позитивний висновок: коли аудитор висловлює думку, що фінансова звітність є правильною, за умови вирішення певних питань або внесення корекцій;

- Негативний висновок: коли аудитор приходить до висновку, що фінансова звітність містить суттєві помилки або неправильності.

Багато факторів впливають на аудиторську думку, яка висловлюється в аудиторському висновку внутрішнього аудитора (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Види аудиторської думки		
Безумовно-позитивна	Умовно-позитивна	Негативна
<ul style="list-style-type: none"> • надана вся необхідна і достатня інформація для мети аудиту; • дані адекватні з точки зору достовірності, об'єктивності, повноти змісту інформації; 	<ul style="list-style-type: none"> • обмеження в інформації несуттєвого характеру; • виявлені відхилення потребують усунення, але вони не суттєві; 	<ul style="list-style-type: none"> • незадовільний стан обліку; • неповне відображення операцій в обліку;

Продовження Табл 3.1

<ul style="list-style-type: none"> • фінансова документація відповідає законодавству, прийнятій обліковій політиці фірми; • у фінансовій звітності містяться правильні та об'єктивні облікові дані; • фінансова звітність складена відповідно до вимог; • система обліку і внутрішнього контролю адекватна вимогам стандартів. 	<ul style="list-style-type: none"> • виявлені відхилення були ліквідовані до складання висновку. 	<ul style="list-style-type: none"> • невідповідність сум фінансової звітності даним обліку; • порушення методології обліку; • здійснення і оформлення операцій не відповідає чинному законодавству.
--	---	--

Зазвичай аналіз результатів та рекомендацій аудиту проводиться під час самої аудиторської перевірки або після неї. Це дозволяє уникнути ризику неправильного розуміння або тлумачення фактів. Суб'єкт аудиту може надавати пояснення та виражати свою думку щодо виявлених під час аудиту фактів, висновків і рекомендацій.

На початку кожного року в НК «Експоцентр України» проводиться щорічний аудит за минулий рік. Оскільки, НК «Експоцентр України» державна установа всі витрати Експоцентру опубліковуються на електронній системі державних закупівель «Prozorro». Для проведення щорічного аудиту проводиться тендер. Аудит за 2022 рік проводила аудиторська компанія ТОВ

«ПРОФАУДИТ». Результати аудиту фінансової звітності за 2022 рік наведені в Додатку Б.1.

Після завершення перевірки, внутрішні аудитори повинні моніторити стан на підприємстві щодо виправлення виявлених порушень, які були відзначені у аудиторському висновку. Вони також повинні оцінити можливий ризик невиконання відповідних заходів з боку керівництва підприємства.

Подальший контроль, який здійснюють внутрішні аудитори, полягає в оцінці адекватності та ефективності дій, які підприємство приймає у відповідь на зауваження, висловлені в аудиторському висновку як внутрішніми, так і зовнішніми аудиторами.

Керівник служби внутрішнього аудиту для подальшого контролю виконує такі дії:

1. Визначає очікуваний термін для отримання відповідей від керівників різних підрозділів підприємства щодо заходів, призначених для виправлення виявлених недоліків;

2. Розглядає надходжені відповіді від керівників підрозділів, які були об'єктом перевірки;

3. Проводить додатковий аудиторський контроль, якщо це необхідно та відповідає цілям і завданням [32].

Створення розкладу для подальшого контролю повинно базуватися на передбачених ризиках, а також на ступені складності та значущості виявлених порушень. Міжнародні стандарти аудиту (МСА) 315, що стосуються "Ідентифікації та оцінювання ризиків суттєвих спотворень," розглядають концепцію моніторингу заходів контролю, який є важливим завданням для управлінського персоналу [42].

Моніторинг заходів контролю включає такі аспекти:

1. Оцінка якості контрольних процедур на основі результатів їхньої реалізації;

2. Оцінка структури та функціонування контрольних процедур на регулярній основі та внесення необхідних змін відповідно до обставин;

3. Використання інформації, яка надходить від зовнішніх джерел і може вказувати на наявність проблем або вирізнити сфери, які потребують вдосконалення. Ця інформація може бути отримана від клієнтів, які підтверджують або не підтверджують дані на їхні адреси рахунків, від державних регуляторів, які можуть обмінюватися інформацією про проведені ними перевірки, а також від зовнішніх аудиторів [37].

Проведення окремих оцінок, здійснюваних внутрішніми аудиторами або персоналом, відповідальним за подібні функції, спрямовано на аналіз інформації про ефективність внутрішнього контролю з акцентом на його позитивних та негативних аспектах [55].

Висновки до розділу 3

Розглянута організаційно-методична концепція внутрішнього контролю витрат в Експоцентрі передбачає покращення організаційних заходів і контрольних процедур для об'єктів, які підлягають контролю, відповідно до встановленого алгоритму дій. Це дає змогу раціонально використовувати час на проведення внутрішнього контролю операцій, пов'язаних із витрачанням ресурсів, оперативно реагувати на відхилення від визначених норм та правил і впроваджувати дієві механізми запобігання порушенням та недолікам у процесі господарювання. Ефективність внутрішнього контролю витрат потрібно оцінювати не стільки за інтенсивністю контрольних заходів, проведених працівниками цієї системи, та кількістю виявлених недоліків і сум завданих через них збитків, як за спроможністю менеджерів різних рівнів запобігати таким негативним явищам через механізми превентивних заходів. Тому важливим напрямом досліджень є розробка і вдосконалення методів оцінки ефективності системи внутрішнього контролю за умов неточної діяльності та моделювання стратегії розвитку установи.

Ефективна система внутрішнього контролю та добре розроблена методика її проведення дозволяють швидко виявляти розходження від нормативно закріплених витрат і вчасно вживати необхідні заходи для їх попередження в подальших періодах діяльності.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі здійснено узагальнення теоретичних аспектів обліку та контролю витрат, їх класифікацію, нормативно-правове забезпечення, методичні прийоми та методику здійснення внутрішнього контролю.

Облік витрат завжди є актуальним питанням більшості керівників підприємств, оскільки вміння управляти витрати дозволяє зекономити ресурси, підвищити рентабельність, отримати більше доходу, а отже і кінцевого результату – прибутку.

В дипломній роботі розглянуто чимало трактувань поняття «витрати» як зарубіжних вчених, так і вітчизняних. Дослідивши їх трактування, досить важко дійти до правильного визначення, адже в кожного з них власна думка. На нашу думку, витрати – це грошова форма витрачених за певний період задіяних чинників виробничого процесу, які необхідні для здійснення підприємством своєї виробничої і реалізаційної діяльності.

Величина витрат НК «Експоцентр України» істотно впливає на формування його фінансового результату, тому необхідно на постійній основі слідкувати за кількістю витрачених ресурсів. До того ж необхідно створити систему управління витратами, яка забезпечить досягнення оптимального рівня витрачання та максимальний результат.

НК «Експоцентр України» єдина в Україні державна установа, яка займається організацією виставково-ярмаркової діяльності, проведенням культурно-мистецьких, розважальних заходів та знаходиться на системі господарсько-розрахункових операцій, тобто, не фінансується державою.

Відповідно до результатів фінансової звітності за 2022 рік, а саме форми №2 (звіт про фінансові результати) НК «Експоцентр України» зазнав збитку в розмірі 10 164 тис. грн. Цей рік був достатньо важким і переломним для Експоцентру, адже 24.02.2022 року РФ здійснила напад на територію України.

Основні види діяльності НК «Експоцентр України» відносяться до

розважальної сфери, яка, із зрозумілих причин, стала найбільш вразливою в умовах діючого воєнного стану.

Загальні витрати НК «Експоцентр України» за 2022 рік склали 106 234 тис. грн, що на 27 925 тис. грн. (на 36 відсотків) більше від запланованих на звітний період та на 23 312 тис. грн менше загальних витрат за 2021 рік.

При дослідженні фінансово-економічної характеристики НК «Експоцентр України» ми виявили наступні слабкі сторони:

1. досить швидкі темпи зростання витрат над доходами, що призвело до збитковості установи;
2. скорочення масштабів діяльності установи (більшість проєктів які функціонували до воєнного стану, наразі втратили свою актуальність, наприклад, проєкт «Президентський університет»).

Облік витрат в НК «Експоцентр України» здійснюється за елементами витрат та класифікацію витрат за статтями калькуляції з використанням рахунків 8-го та 9-го класів. Для формування собівартості використовується позамовний метод із застосуванням нормативного методу обліку витрат.

Результативність діяльності НК «Експоцентр України» залежить від ефективності організації бухгалтерського обліку. Введення системного підходу з застосуванням ефективної системи обліку витрат за підрозділами забезпечує розсудливу структуру інформаційної системи та сприяє поліпшенню управління витратами установи.

За результатами дослідження можемо зробити висновок, що дієве ведення бухгалтерського, **податкового обліку витрат** неможливе без введення автоматизованої форми ведення обліку. Автоматизований облік бухгалтерія Експоцентру здійснює в програмі «1С: Підприємство 8.3», також для обміну електронними документами установа використовує програму «М.Е.Дос». Для удосконалення автоматизованого обліку, на нашу думку, потрібно розробити окремі форми внутрішньої звітності для оцінки діяльності центрів відповідальності (підрозділів установи), наприклад, звіт про виконання кошторису витрат господарського відділу.

Для підвищення ефективності діяльності Експоцентру пропонуємо здійснювати налагодження аналітичного обліку і оперативного контролю витрат за центрами відповідальності (підрозділами) та в розрізі окремих калькуляційних статей з використанням аналітичних процедур контролю на базі сучасних комп'ютерних технологій, що дозволить контролювати розмір та доцільність витрат на кожному етапі виробничого процесу.

Отже, своєчасно та надійно організований внутрішній контроль витрат діяльності Експоцентру буде сприяти уникненню відхилень/порушень та штрафних санкцій, підвищуватиме рівень економічної безпеки установи.

Окремі методичні аспекти, які запропоновані для здійснення внутрішнього контролю, на наш погляд, дозволять мінімізувати ризики виникнення помилок в обліковій системі, своєчасно усунути виявлені порушення/відхилення та в цілому дадуть можливість здійснювати ефективне управління процесом формування податкових зобов'язань з податку на прибуток.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко Т. М. Особливості стратегічного управління затратами підприємства / Т. М. Адаменко // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. 2014. № 23(II). С. 100-106.

2. Атамас П.Й. Управлінський облік / П.Й.Атамас. - Навчальний посібник. / Д.-К: Центр навчальної літератури, 2011. - 440 с.

3. Аудит : навч. посіб./ С.І. Дерев'яно та ін. Київ, 2021. Оформіть належним чином.

4. Бабіч І. І. Внутрішній контроль в системі управління витратами: монографія / І. І. Бабіч; [кол. авторів за ред. канд. екон. наук І. Б. Садовської]. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2014. С. 179-186.

5. Багатогранний облік: витрати подвійного призначення [Текст]: зб. системат. законодавства / уклад. О.Р. Самарченко; заснов. ЗАТ «ХК». – Харків: «Бліц-Інформ», 2008. – 226 с.

6. Біла О. Г. Управління витратами підприємства: теорія та практика: монографія / О. Г. Біла, І. Л. Боднарюк, Т. В. Мединська; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. – Л.: Вид-во Львів. комерц. акад., 2012. 199 с.

7. Білоусова І. Методи обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції [Текст] / І. Білоусова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. - №9. - С. 3-5.

8. Бондаренко Т. Ю. Класифікація загальновиробничих витрат та підходи до їх поділу на постійні та змінні / Т. Ю. Бондаренко. // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. - 2013. - Вип. 10(1).

9. Бужимська К. О. Нормування витрат підприємства та контроль якості норм в сучасних умовах господарювання / К. О. Бужимська // Вісник ЖІП. 2015. № 17. С. 54-60.

10. Бутинець Ф.Ф. Аудит: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів. – 3-тє видання, доп. і перероб. – [Текст] // Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЛПІ "Рука", 2006. – 512 с.

11. Бутинєць, Ф.Ф. Контроль і ревізія [Текст]: підруч. для студ. вищих навч. закладів спец. «Облік і аудит» // за ред. Ф.Ф. Бутинця, В.П. Бондар, Н.Г. Виговської, Н.Г. Петренка. – 4-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2006. – 560 с.

12. Войтенко Т.В. Облікова політика – 2010: головне / Т.В. Войтенко // Податки і бухгалтерський облік. – 2010. – № 1/2. – С. 16-22.

13. Воронко Р. М. Внутрішній контроль як невід’ємна складова системи управління підприємств та організацій споживчої кооперації / Р. М. Воронко // Науковий вісник Ужгородського університету. – Ужгород : Видавництво УжНУ “Говерла”, 2015. – Вип. 1 (45). Т. 2. – С. 376-381.

14. Германенко Л.М. Витрати як економічна категорія та об’єкт обліку // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені ВО Сухомлинського. Серія: Економічні науки, 2014. – Вип. 2 (97) – С. 1380 – 1384.

15. Господарський кодекс України, прийнятий Верховною Радою України, від 16.01.2003 р. № 436-IV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/ed20231008>.

16. Гладчук Г. Г. Управління витратами виробництва як необхідна ланка ефективного господарювання / Г. Г. Гладчук // Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 5. С. 52-57.

17. Грінченко, А.В. Розмежування понять витрати, затрати, видатки та втрати [Текст] / А.В. Грінченко // Економічний форум. – 2012. – № 3 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.npuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/ekfor/2012_3/1.pdf.

18. Гуцаленко Л. В. Внутрішньогосподарський контроль : навч. посіб. / Л. В. Гуцаленко, М. М. Коцупатрий, У. О. Марчук. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 496 с.

19. Дерев’янюк С.І., Кузик Н.П., Олійник С.О. Аудит // навч. посіб. : журнал. К.: «Центр учбової літератури», 2016.

20. Дерій В.А. Проблеми обліку витрат і доходів підприємства та перспективи їх вирішення в Україні [Текст] / В.А. Дерій // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 4. С. 7-11.

21. Дрозд І.К. Аудит фінансових результатів: теоретико-методологічний аспект [монографія] // І.К. Дрозд, В.М. Іванов, Г.Б. Назарова, І.С. Шалімова; за загальною редакцією І.К. Дрозд // К.: ТОВ «Видавництво «Сова», 2013. – 208 с.

22. [REDACTED] Економіка: навч. посіб. [Текст] / З.Г. Ватаманюк, С.М. Панчишин, П.І. Островерх та ін.; за ред. З.Г. Ватаманюк, С.М. Панчишина. – 2-ге вид., стереотип. – К.: Либідь, 2002. – 384 с. що ви використали з видання 2002 р?

23. Євдокимов В.В. Облікова політика підприємства як чинник управління величиною фінансових результатів / В.В. Євдокимов // Вісник ЖДТУ. – 2008. – № 3 (45). – С. 77-87.

24. Житний П. Організаційно-методологічні засади формування облікової політики підприємства. Бухгалтерський облік і аудит. 2006. № 3. С. 3-10.

25. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» прийнятий Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

26. Іванченко П. М. Облік витрат за місцями виникнення та за центрами відповідальності як основа побудови управлінського обліку витрат / П. М. Іванченко // Галицький економічний вісник. 2012. № 2. С. 139-143.

27. Інструкція «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» затверджене Міністерством фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

28. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління [Текст]: моногр. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2002. – 360 с.

29. Клименко В. О. Інформаційні системи і технології в обліку: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] // В. О. Клименко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.

30. Коба О. В. Витрати підприємства та їх класифікація для потреб управління й економічного аналізу / О. В. Коба, Ю. Ю. Миронова // Причорноморські економічні студії. - 2016. - Вип. 4. - С. 99-103.

31. Ковалевська В.Ю. Організація системи внутрішнього контролю витрат на підприємствах / В.Ю. Ковалевська, О.М. Панченко // Гуманітарний вісник ЗДА. 2010. № 41. С. 229-233.

32. Ковтун Т.В. Система внутрішнього контролю як невід'ємний елемент операційної системи підприємства / Т.В. Ковтун // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – Т. 1. – С. 65–170.

33. Контроль і ревізія [Текст]: підруч. для студ. вузів / Ф.Ф. Бутинець, С.В. Бардаш, Н.М. Малюга, Н.І. Петренко. – 2-е вид., перероб. і доп. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 512 с.

34. Косинська О. В. Оптимізація витрат як засіб підвищення прибутковості підприємств. Формування ринкових відносин в Україні. 2011. № 7 (122). С. 106–110.

35. Кулинич М.Б. Взаємозв'язок методів калькулювання і методів обліку витрат у вітчизняній і міжнародній обліковій практиці / М.Б. Кулинич, В.В. Френк ; Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет / Агросвіт. – Дніпропетровськ, 2014. – № 7.

36. Куцик П. О. Класифікація витрат і її вплив на організацію побудови обліку / П. О. Куцик // Вісник ЛКА. Львів, 2015. Вип. IV. С. 285-290.

37. Куцик П. О. Облік і контроль витрат за центрами відповідальності / П. О. Куцик // Вісник ЛКА. Львів, 2016. Вип. VI. С. 254-258.

38. Линник О. І. Особливості обліку та оцінки витрат відповідно до національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку / О. І. Линник, О. В. Кадук // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. :

Технічний прогрес та ефективність виробництва. - 2014. - № 33. - С. 22-27. -

Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vscrtp/2014_33_6.

39. Литвиненко В.С. Обліково-контрольне забезпечення управління витратами: інституціональний підхід: монографія. Київ, 2015.

40. Лишиленко О. В. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник. – Київ: Вид-во “Центр навчальної літератури”, 2015. – 528 с.

41. Лучик С. Д. Особливості автоматизації обліку витрат виробництва / С. Д. Лучик // Бухгалтерський облік, аналіз і аудит. – 2014. – Вип. IV (56). – С. 209 – 217.

42. Міжнародний стандарт аудиту 315 (переглянутий) «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення». Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

[https://mof.gov.ua/storage/files/2_ISA_315_\(Revised_2019\)_Full_Standard_and_Conforming_Amendments_\(uk\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/2_ISA_315_(Revised_2019)_Full_Standard_and_Conforming_Amendments_(uk).pdf).

43. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене Міністерством фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0636-13>.

44. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» затверджене Міністерством фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

45. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат і доходів підприємства [Текст]: / В. Дерій / Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2010. – Вип. 2. – С. 77-83.

46. Облік, аналіз та аудит: збірник тестів з нормативних дисциплін. / С.О. Олійник, С.І. Дерев'янко, О.М. Ганяйло, Н.П. Кузик, О.А. Боярова, З.Д. Овчарик // Ніжин: НДУ ім. Гоголя. – 2016. – 622 с.

47. Олійник О. В. Формування облікової політики щодо витрат підприємства / О. В. Олійник // Технічний прогрес та ефективність виробництва: Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – Збірка наукових праць. Х.: НТУ «ХПІ», 2014. Вип. 24. 280 с.

48. Перевозова І.В. Система контролю витрат підприємств: актуалізація побудови та аспекти функціонування / І.В. Перевозова, О.С. Степанюк // Інноваційна економіка. 2015. № 5. 283-286.

49. Пересунько З.М. Методи калькулювання виробничих затрат: зарубіжний та вітчизняний досвід / З.М. Пересунько, С.В. Присяжнюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Economics/74551.doc.htm

50. Погосова А. В. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції: переваги та недоліки / А. В. Погосова, О. Ф. Ярмолук // Облік і фінанси. – 2012. – № 4. – С. 18. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2012_4_5.

51. Податковий кодекс України, прийнятий Верховною Радою України, від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

52. Принципи управління витратами на виробництво у ринковому середовищі [Текст] / В.М. Рожелюк, П.Н. Денчук // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2007. Спецвип. 22. – Ч. II. – С. 212- 216.

53. Проданчук М.А. Таргет-костінг та кайзен-костінг як інструменти оптимізації витрат у системі стратегічного управління / М.А. Проданчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/768.pdf>.

54. Радіонова Н. Облікова політика як методологічна основа управління підприємством / Н. Радіонова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2015. – №2-3. – С. 53-60.

55. Рудницький, В.С. Методологія і організація внутрішньогосподарського контролю [Текст] / В.С. Рудницький. Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 192 с.

56. Сисоєва І.М. Облікова інформація як важлива складова загальної інформаційної системи управління підприємством. Національна економіка: наукові підходи та освітні пріоритети : зб. матеріалів науково-практичної Інтернет-конференції. Чортків : ЧНБ ТНЕУ, 2013. С. 109–111.

57. Скрипник М.І. Методи обліку витрат і методи калькулювання: сутність і співвідношення понять / М.І. Скрипник // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2009. № 2 (14). – С. 202–206.

58. Скрипник М.І. Особливості калькулювання собівартості продукції з використанням «директ-костингу» / М.І. Скрипник // Міжнародний збірник наукових праць. – 2010. – № 1 (16). – С. 272–276.

59. Слюсарчук Л. Вплив класифікації затрат на прийняття управлінських рішень / Л. Слюсарчук // Облік і фінанси АПК. 2016. № 6. С. 102–106.

60. Смержанюк, Т.П. Внутрішній контроль в процесі управління виробництвом [Текст]: навч. посібник / Т.П. Смержанюк, Т.В. Шрам, В.Є. Труш.; за ред. В.Є. Труша. – К., 2009. – 284 с.

61. Сторожук Т.М. Теоретико-методологічні аспекти формування облікової політики підприємств: монографія / Т.М. Сторожук. – Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2011. – 460 с.

62. Стригуль Л. С. Актуальні проблеми системного підходу до організації обліку доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємств / Л. С. Стригуль, В. П. Остапенко // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. - 2014. - № 37. - С. 116-120. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpiakc_2014_37_21.

63. Управління витратами підприємства [Текст]: навч. посіб. / А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, А.А. Турило. – К.: Центр навч. літ-ри, 2006. – 120с.

64. Фінансовий облік. Підручник. [Текст] / Я.Д. Крупка, З.В. Задорожний, Н.Я. Микитюк. – К.: «Хай-Тек Прес», 2011. – 544 с.

65. Хом'як Р.Л. Бухгалтерський облік та оподаткування [Текст]: навч. посіб. / Р.Л. Хом'як, В.І. Лемішовський та ін. – Львів: Бухгалтерський центр «Ажур», 2009. – 1112 с.

66. Хринюк О. С. Проблеми ефективного управління витратами на підприємствах України / О. С. Хринюк, Н. С. Вернигора // Наукові праці Національного університету харнових технологій. - 2013. - № 49. - С. 219-222.

67. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства: навч. посіб. / Ю. С. Цал-Цалко. К.: Центр навчальної літератури, 2012. 656 с.

68. Чи перешкоджає НП(С)БО 16 «Витрати» економічній роботі на підприємстві [Текст] / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. - № 5. – С. 3-10.

69. Шевчук К.В. Облікова політика підприємства: значення, особливості формування та впровадження : журнал. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, 2015, с. 208-210.

70. Шевчук О.А. Сучасні інформаційні системи обліку на підприємстві / О.А. Шевчук // Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна візія та виклики глобалізації. Тези-доповідей Одинадцятої Міжнародної науково-практичної конференції. Тернопіль, 13-14 березня 2014 р. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – Том 2. – С. 333 – 335.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ДОДАТКИ
НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України